

Undervisning ute i förskolan

– Pedagogers syn på undervisningsbegreppet och undervisning i utemiljön

---

*Teaching Outdoors in the Preschool
–Educators' Views of the Teaching Concept and
Teaching in the Outdoor Environment*

Anders Ohlsson

Handledare: Karin Stolpe

Examinator: Ulla-Britt Persson

Sammanfattning

Skolinspektionen fick i uppdrag att mellan 2015-2017 granska 82 förskolor för att se om undervisning sker i förskolan så som skollagen (SFS2010:800) föreskriver och konstaterade då att barn visserligen ges möjlighet att utvecklas och lära i förskolan men att det sällan sker genom medveten undervisning (Skolinspektionen 2016). De konstaterade också att barnens nyfikenhet och vetgirighet inte togs tillvara samt att en fjärdedel av de undersökta förskolorna inte stimulerade barnen till att samspela och lära av varandra. Läroplanen har varit tydlig, och är det även i Lpfö18 (Skolverket, 2018), med att man ska vistas både inne och ute och i skiftande miljöer. Utevistelsen ger sinnesstimulans och rörelse vilket borde innebära att möjligheterna att lära ute är väldigt bra. Det som jag vill undersöka i den här studien är om man i förskolan tycker att utevistelsen är en plats för undervisning och hur man tolkar undervisning som begrepp.

Studien vill belysa hur pedagogerna i förskolan ser på begreppet undervisning och hur de förhåller sig till utevistelsen som undervisningsmiljö. Jag har använt mig av en kvalitativ design och samlat in material med hjälp av fokusgruppsintervjuer. För att analysera det insamlade materialet har Tematisk analys använts och fyra teman för respektive frågeställning har fastställts. Teman jag fått fram på frågan om vad undervisning är blev: "Skolifiering", "Lärande utifrån intresse och läroplan", "Lek är undervisning" och "Planerad eller oplanerad aktivitet som leder till ett lärande". Temana för hur utomhusmiljön fungerar till undervisning blev: "Upplevelser", "Utforskar", "Tillsammans" och "Lek".

Resultatet av studien visar att pedagogerna först tagit emot undervisningsbegreppet med stor skepsis för att efter ett tag inse att det faktiskt var något som redan pågick i förskolan. Då det var förskolor med en utomhuspedagogisk profil så var det självklart för dem att använda sig av utevistelsen som plats för undervisning. Undervisning i förskolan har gått ifrån en rädsla att skolifiera förskolan till att man gjort en egen tolkning av undervisning i förskolan, en förskolifiering.

Nyckelord

undervisning, utomhuspedagogik, lärmiljö, förskola

Abstract

The Swedish School Inspectorate was commissioned to review 82 preschools between 2015 and 2017 to see if teaching takes place in the preschool as prescribed by the Education Act of 2010 (SFS 2010:800). In the Inspectorate's report (Skolinspektionen, 2016) it was stated that children are indeed given the opportunity to develop and learn in the preschool, but also that it is rarely done through intentional teaching. It was also noted that the children's curiosity and know-how were not taken into account and that 25 per cent of the preschools examined did not stimulate the children to interact and learn from each other. The National Curriculum for the preschool (Skolverket, 2018) is clear enough in this respect. It states that activities should take place both indoors and outdoors and in diverse environments. To be outdoor provides sensory stimulation and movement, which would indicate that the children's possibilities to learn out of doors are very good. What I want to investigate in this study is whether preschool teachers think that the outdoor environment is a good place for teaching and how they interpret teaching as a concept.

The present study aims to illustrate how teachers in preschool perceive the concept of teaching and how they relate to the outdoor environment as a teaching context. I have used a qualitative research design and collected material by means of focus-group interviews. To analyze the collected material thematic analysis has been used, and four themes have been created for each research question. The first question, how preschool teachers perceive teaching, resulted in the following themes: *Schoolification*, *Learning based on interest and the curriculum*, *Goals and purposes means of play* and *Planned and unplanned activities leading to learning*. The second question, how preschool teachers perceive the outdoor environment as a place for teaching, resulted in the following themes: Experience, Explore, Together, and Play.

The result of the study show that the educators first received the teaching concept with great skepticism, only to realize after some time that it was actually something that was already going on in preschool. In preschools with an outdoor education profile, it was natural to use the outdoor environment as a place for teaching. Preschool education seems, in the mind of preschool teachers, to have gone from a fear of schoolification, to interpreting teaching in preschool as *preschoolification*.

Keywords

teaching, outdoor education, learning environment, preschool

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Nyckelord	3
Abstract	4
Keywords	4
Innehållsförteckning	5
1. Inledning	7
2. Syfte och frågeställningar	9
3. Teoretiskt ramverk	9
3.1. Full tillgång till hela sin begåvning	10
3.2. Förutbestämt och icke förutbestämt lärande	11
3.3. Teoretisk koppling	13
3.4. Leken	13
4. Tidigare forskning	14
4.1. Historisk tillbakablick	14
4.2. Undervisning i förskolan - en skolifiering?	15
4.3. Platsens betydelse för lärande	17
5. Metod	19
5.1. Design	19
5.2. Datainsamling – Fokusgruppintervju	19
5.3. Urval och presentation av informanterna	21
5.4. Informanternas förskolor	22
5.4.1. IUS 1 Grupp 1	23
5.4.2. IUS 2 Grupp 2	23
5.4.3. IUS 3 Grupp 3	24
5.4.4. Förskolebussen Grupp 4	24
6. Forskningsetiska beaktanden	25
7. Genomförandet	25
8. Analys	26
Tematisering av hur undervisning uppfattas	27
Tematisering av hur undervisning sker ute	27
9. Resultat	27
9.1. Hur uppfattar förskolans pedagoger begreppet undervisning?	28
9.1.1. Skolifiering	28
9.1.2. Lärande utifrån intresse och läroplan	29
9.1.3. Lek är undervisning	31
9.1.4. Planerad eller oplanerad aktivitet som leder till ett lärande	32
9.2. Hur passar utemiljön som plats för undervisning?	32

9.2.1.	Upplevelser	33
9.2.2.	Utforskar	34
9.2.3.	Tillsammans	35
9.2.4.	Lek	36
10.	Diskussion	38
10.1.	Hur uppfattar förskolans pedagoger begreppet undervisning?	38
10.2.	Hur passar utemiljön som plats för undervisning?	40
10.3.	Metoddiskussion	43
11.	Framtida forskning	45
12.	Slutord	46
	Referenslista	47
	Bilaga 1	50
	Introduktion	50
	Frågor för Fokusgruppsintervjuer	50

1. Inledning

Under mina 25 år som utomhuspedagog då jag åkt runt till många förskolor har det inte varit ofta som jag stött på en förskola där pedagogerna har definierat vad de vill med utevistelsen. Det finns mål för hela verksamheten men inga specifika mål för utevistelsen om vad de vill och hur de ska arbeta för att nå upp till de mål som finns när de är ute med barnen.

Läroplanen har varit tydlig, och är det även i Lpfö18, med att i förskolan ska barnen vistas både inne och ute och i skiftande miljöer. Utevistelsen ger sinnesstimulans och rörelse vilket borde innebära att möjligheterna att lära ute är väldigt bra. Det som jag vill undersöka i den här studien är om pedagogerna i förskolan tycker att utevistelsen är en plats för undervisning och hur de tolkar undervisning som begrepp.

Undervisning som begrepp kopplades till förskolan när Skollagen 2010 definierade undervisning som ”sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden” (SFS 2010:800 3§). Med den här formuleringen ville regeringen visa att undervisning hör hemma i alla skolformer. Skolinspektionen fick i uppdrag att mellan 2015-2017 granska 82 förskolor för att se om undervisning sker i förskolan så som skollagen föreskriver och konstaterade då att barn visserligen ges möjlighet att utvecklas och lära i förskolan men att det sällan sker genom medveten undervisning (Skolinspektionen 2016). De konstaterade också att barnens nyfikenhet och vetgirighet inte togs tillvara samt att en fjärdedel av de undersökta förskolorna inte stimulerade barnen till att samspela och lära av varandra. En av orsakerna till ovanstående resultat ansåg Skolinspektionen vara att undervisning som begrepp i de flesta av de undersökta förskolorna inte varit uppe till diskussion. Med anledning av resultatet blev en av följderna att begreppet undervisning förtydligades och skrevs in i den läroplan som börjar gälla i förskolan den 1 juli 2019, Lpfö 18. Där står att undervisning ska vara en del av utbildningen som sker i förskolan och definierar begreppet enligt följande: ”Undervisning innebär att stimulera och utmana barnen med läroplanens mål som utgångspunkt och riktning, och syftar till utveckling och lärande hos barnen” (Skolverket, 2018, s. 7).

Enligt Doverborg, Pramling och Pramling Samuelsson (2013) är grunden för undervisning ”att två eller flera personer delar uppmärksamhet på något tredje” (s. 54). I förskolan är det då relationen förskollärare, barn och objekt som ger förutsättningar för att undervisning ska ske. Författarna menar att undervisning kan ske när som helst och i vilken situation som helst.

Skolinspektionen (2016) konstaterade också att förskollärarens roll som ansvarig för undervisning var otydlig. I Lpfö18 har det därför gjorts ett förtydligande där det tydligt framgår att det är förskolläraren som ska leda och ansvara för att undervisning sker.

För att undervisning ska kunna ske i förskolan betonar läroplanen fortfarande vikten av en god lärmiljö och att leken är grunden för utveckling, lärande och välbefinnande. Den lyfter även upp omsorgen och dess stor betydelse som är grundläggande för att barnen ska kunna lära sig och utvecklas. Att vistas i planerad miljö och naturmiljö är något som läroplanen menar är av vikt för att barnen ska få en så mångsidig upplevelse som möjligt av utevistelsen men också för att de ska få kunskap om ekosystem, naturvetenskap och stimuleras till lek och rörelse i varierad miljö. Ett sätt att göra detta på är enligt mig att fokusera på att använda sig av utevistelsen för att stimulera barns inläring och utveckling i enlighet med de koncept som bygger på en utomhuspedagogisk grund.

Utomhuspedagogik har definierats av Nationellt centrum för utomhuspedagogik (NCU) och är enligt Szczepanski (2007, s. 11) ”Ett förhållningssätt som syftar till lärande i växelspel mellan upplevelse och reflexion, grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer. Utomhuspedagogik är dessutom ett tvärvetenskapligt forsknings- och utbildningsområde som bland annat innebär:

- Att lärandets rum även flyttas ut till samhällsliv, natur- och kulturlandskap,
- Att växelspelet mellan sinnlig upplevelse och boklig bildning betonas,
- Att platsens betydelse för lärandet lyfts fram.”

Enligt den här definitionen, som inte använder begreppet undervisning, är min tolkning att det pågår ett lärande ute och att det då innebär att undervisning ute är en del av utomhuspedagogiken som sker med alla sinnen men att även den bokliga bildningen lyfts fram.

Att implementera undervisning som begrepp är en process som nu har startat, men hur ser pedagogerna på begreppet undervisning innan den nya läroplanen börjar gälla och hur tänker de på utevistelsen som resurs i undervisningen? Jag tänker mig att de förskolor som har en utomhuspedagogisk profil borde ligga i framkant när det gäller användandet av utomhusmiljön som pedagogisk resurs och det är min utgångspunkt när jag har valt ut de förskolor som jag har utfört mina intervjuer på. Jag tänker också att de här förskollärarna har

gjort en koppling mellan utevistelse och undervisning i utemiljö vilket leder till nedanstående syfte och frågeställning.

2. Syfte och frågeställningar

Att barn lär även ute har vi förstått sedan länge. Men vilka tillfällen ges barnen till ett lärande och framförallt vad gör pedagogerna när de vistas ute med barnen för att stärka lärandet hos barnen. Syftet med den här studien är att bidra till kunskap om hur pedagoger i förskolan ser på begreppet undervisning och hur de tycker att utomhusmiljön fungerar som plats för undervisning. Det jag vill få svar på i den här studien och som tillika är mina frågeställningar är:

- Hur uppfattar förskolans pedagoger begreppet undervisning?
- Hur passar utemiljön som plats för undervisning enligt pedagogerna?

Enligt läroplanen så skall barnen i förskolan vistas både på gården och i andra varierande naturmiljöer. För att få en helhetsbild av vistelsen i utemiljön har jag därför bestämt att begreppet utemiljö i den här undersökningen står för både gården och naturen utanför staketet.

3. Teoretiskt ramverk

Den här studien handlar om undervisning i utemiljö där lärandet sker genom att ta in och uppleva med sina sinnen genom att vara aktiv och undersökande tillsammans. Jag har valt att knyta an till Dewey och hans tankar om att lära genom att göra och använda dessa som teoretiskt ramverk för studien då hans tankar även är en grund för utomhuspedagogik. Lindgren Eneflo (2014) har i sin forskning tittat på hur barn lär och vilken roll pedagogen har. Hon beskriver hur undervisning sker i förskolan med hjälp av termer som, förutbestämt lärande och icke förutbestämt lärande, vilket är ett sätt att förstå hur undervisning sker i förskolan, vilket har gjort det intressant för mig att knyta an Lindgren Eneflo med Deweys teorier.

Jag kommer i följande stycken presentera Deweys teorier samt de begrepp Lindgren Eneflo beskriver i sin licentiatuppsats.

3.1. Full tillgång till hela sin begåvning

Dewey som levde mellan 1859 och 1952 var en amerikansk filosof som bland annat var verksam med utbildningsfilosofiska frågor och anses vara ”lärofader för den progressiva pedagogiken” (S. Hartman, Lundgren & R. M. Hartman, 2004, s. 13). Han levde i ett USA som tog emot nära 9 miljoner invandrare på tio år och där det krävdes en ny utbildningsstruktur som gav den enskilde en yrkesutbildning men också kunde hjälpa alla invandrare att bli socialiserade i samhället. Det var tyska pedagogiska tankar som rådde i USA och Friedrich Herbarts (1776-1841) var den som var dominant och det var i denne som Dewey fann sin motståndare. Deweys pedagogiska arbeten var i grunden en kritik mot Herbarts pedagogiska tankar men givetvis också färgad av den samhällssituation som beskrivs ovan. Det är utifrån denna bakgrund som Deweys pedagogik måste ses (Hartman et al., 2004).

Dewey räknas som pragmatiker och han intresserade sig för att förstå konsekvenserna av olika idéer och fenomen. Det var vardagliga praktiska frågor som intresserade honom framförallt, och det resulterade i att han till stor del ägnade sig åt pedagogiska frågor men hela tiden utifrån en filosofisk ingång. Intelligent action är enligt Hartman et al., (2004) den bästa sammanfattningen av Deweys filosofi och det han står för att tanke och handling är ett. Det begrepp som han kanske förknippas oftast med är ”Learning by doing” vilket han inte använde så ofta men som ändå enligt min uppfattning väl beskriver hans tankar när det gäller hur människans lärande fungerar. Dewey hade ett holistiskt synsätt och menar att individen utvecklas i samspel med sin omvärld i det sociala sammanhang där individen befinner sig och genom att människan är aktiv gentemot sin omvärld. Tanke och handling ses som ett, och teori och praktik är varandras förutsättningar och därmed likställda (Hartman et al., 2004). Det är just det här perspektivet som anammats inom utomhuspedagogiken där man använder sig av olika miljöer för att stimulera lärandet och kopplar ihop det sinnliga med det bokliga. Med hjälp av att göra och uppleva förstärks eller initieras lärandet för barnen och blir till en helhet. Relationen mellan kunskap och handling är det primära hos Dewey, menar Szczepanski (2007), och Dahlgren (2007, s. 52) menar att: ”Det optimala lärandet kan måhända utvecklas i ett växelspel mellan sinnlig erfarenhet och boklig bildning”.

Utomhuspedagogiken fokuserar på att lära genom att göra men även på att pedagogerna är delaktiga och tillgängliga för barnen. Dewey (2004) menar att läraren inte ska förmedla idéer och vanor till barnen utan istället som medlem i gruppen påverka barnen så att barnen själva skapar idéerna. Att förstå varje enskilt barn och lära känna det gör läraren först när den kan

se barnet som aktivt i sociala situationer. Det ger läraren en inblick i hur individen är och gör det möjligt att ge barnet ”full tillgång till hela sin begåvning” (Dewey 2004, s. 47). Dewey menar ”att den verkliga anknytningspunkten för skolämnena varken är naturvetenskap, litteratur, historia eller geografi, utan barnets egna sociala aktiviteter.” (2004, s. 51) Att möta barnet där det är och utgå ifrån barnets intressen är grunden för en lyckad undervisning menar han och då blir pedagogens roll att försöka vara en i gruppen. Undervisning är inte effektiv, menar Dewey, om läraren försöker få barnet att ta del av det läraren redan vet, utan undervisning blir bra när läraren och barnet tillsammans finner ny kunskap och meningen i den. Leken är en bra arena för lärande där barnet kan finna mening i den kunskap det tar in eftersom barnet då har en lekfull attityd, menar Dewey (i Ring & Sullivan 2018). I leken blir kunskap mer begripligt för barnet och det meningsfulla i kunskapen blir mer tydligt. “The key message here is that tasks need to have a clear purpose for young children” (Ring & Sullivan, 2018, s. 407). Barnet och läroplanen samverkar i en process där barnets intresse för att lära styr och där det experimentella angreppssättet i en varierad miljö utgör grunden för att bibehålla barnets intresse, menar Dewey (i Hartman et al. 2004). Deweys tankar om en miljö som skapar möjligheter och där ett experimentellt angreppssätt använts för att göra lärandet av intresse för barnet beskriver vad utomhuspedagogik är och står för. Den varierade miljön är en del av utomhuspedagogiken och pedagogens roll som medupptäckare och inspiratör är en självklarhet. Det här gör att Dewey är en av de filosofer som lagt grunden för utomhuspedagogiken och det är också därför jag använder honom i den här studien.

3.2. Förutbestämt och icke förutbestämt lärande

Lindgren Eneflo skrev sin licentiatuppsats 2014 med titeln Dokumentationens dilemma där hon också tar upp och diskuterar hur barn lär och vilken roll pedagogen har. Jag använder hennes forskning och de begrepp hon har skapat för att beskriva den undervisning som sker i förskolan. Lindgren Eneflo har i sin studie fångat upp pedagogernas syn på barns lärande och pedagogernas roll i lärandet och delat upp undervisningen utifrån begreppen ”Ett förutbestämt lärande” och ”Ett icke förutbestämt lärande”.

Ett förutbestämt lärande kan ske, menar hon, när de yngre barnen lär sig av de äldre eller när pedagogerna försöker överföra kunskap som de har eller när barnen guidas till kunskap. Pedagoger finns med för att stödja lärandet men med fokus på ett specifikt kunskapsinnehåll. Pedagogerna vet vad barnen behöver lära sig och sitter inne med svaren. Det är viktigt att

barnen förbereds och att alla barn är med hela tiden men att pedagogen ligger steget före med utgångspunkt i att träning ger färdighet för barnen.

Det icke förutbestämda lärandet sker när barn själva tänker ut en lösning och klurar eller upptäcker själva och lär sig att reflektera. Pedagogerna menar att olika ämnesområden uppstår i stunden, enligt Lindgren Eneflo (2014), och att det blir matematik eller teknik just där utan att någon har planerat det. Barnen söker kunskap för att de själva vill och är utforskande samtidigt som pedagogen inte ger färdiga svar utan ställer frågor för att ge barnen verktyg att söka vidare efter kunskap själva. Lärandet utgår ifrån barnet och situationen. I det icke förutbestämda lärandet är det processen som är den viktiga delen för pedagogen att förmedla till barnen.

Lindgren Eneflo (2014) fann i sin studie att pedagogerna, undervisare, vägleder och är medforskare oavsett om det är ett förutbestämt lärande eller ett icke förutbestämt lärande, men det sker i olika ordningsföljd. Ett ”förutbestämt lärande” innebär att pedagogen undervisar först för att sedan vägleda barnet och därefter ta rollen som medforskare medan ett ”icke förutbestämt lärande” innebär att pedagogen först är medforskare som sedan vägleder till kunskap och utifrån den kunskapen undervisar pedagogen barnen. Billig (1988) beskriver dessa två sätt att undervisa som de vanligaste motsatta ideologiska ställningstagandena. Det ena är att kunskap ska förmedlas av läraren och det andra är det mer barncentrerade och demokratiska lärandet där läraren understödjer barnens lärande.

Lindgren Eneflos forskning kan kopplas till Lpfö18 och definitionen där om hur undervisning ska gå till. Dels den planerade undervisningen (förutbestämt lärande) och dels den spontana undervisningen (icke förutbestämt lärande) som är de begrepp som används i läroplanen för förskolan.

Jag anser att Deweys teori utgör ett stöd för det icke förutbestämda lärandet eftersom han menar att lärandet ska utgå från barnens intressen och att pedagogerna finns med för reflektion och vägledning. Det är också så att om pedagogerna använder sig av ett förutbestämt lärande så skulle de kunna ta in barnens intresse innan de bestämmer vilken kunskap de vill förmedla och på det sättet skapa mening för barnen i sitt lärande. Det kan innebära ett större förarbete för pedagogen men då skulle Deweys teori stödja även det här sättet att agera. Oavsett om det är ett förutbestämt lärande eller ett icke förutbestämt lärande så är det enligt Dewey av yttersta vikt att barnen lär genom att göra och får ta in med alla

sinnen. Det krävs att Tanke och handling ses som ett, och att teori och praktik får vara varandras förutsättningar men också att pedagogerna är reflekterande pedagoger och möter barnen där de är (Dewey, 2004). Det innebär att i ett icke förutbestämt lärande är det mer självklart att undervisningen utgår från barnets intressen då det är barnet själv som är den styrande i processen vilket inte är fallet i det förutbestämda lärandet.

Jag kommer fortsättningsvis att använda mig av Lindgren Eneflors två begrepp i den här studien men vid något tillfälle relatera till läroplanens begrepp för att göra det tydligt för dig som läsare.

3.3. Teoretisk koppling

Deweys uttryck ”learning by doing” där han ser leken som metod för barnen att lära tillsammans i en kontext där de känner sig trygga och kan relatera till det de lär sig, är min teoretiska grund i den här studien för att belysa mitt resultat. I Lindgren Eneflors forskning om undervisning där hon nämnt de olika ställningstaganden man gör som pedagog i det lärande man vill skapa hos barnen samt den roll pedagogen tar som undervisare, vägledare och medforskare kan jag se en koppling till Dewey. Både Dewey och Lindgren Eneflo menar att det sociala samspelet är viktigt liksom att utgå från barnens intressen. Det förutbestämda lärandet kräver att pedagogen är extra lyhörd och kan fånga upp barnens intressen för att Deweys teori ska stödja det förhållningssättet till undervisning vilket med ett icke förutbestämt lärande sker direkt.

3.4. Leken

Forskning om leken är väldigt vid och omfattande vilket gör att jag här bara kommer att visa på kopplingen mellan leken och barns lärande samt beskriva lekens potential för undervisning i förskolan. Johansson och Pramling Samuelsson (2006) menar att barns lärande inte bara är ett lärande utan att lärandet gör något med barn också. Hela tiden försöker barn skapa mening i det de gör och det de lär menar forskarna. Leken och förskolan är enligt mig precis som barn och lek något som inte går att separera. Leken är livsviktig för barnen både för att utvecklas men också för lärandet och för hälsan. Barn utvecklas socialt och kreativt i leken men även fantasin, motoriken och språket utvecklas i leken. Leken är en viktig förutsättning för undervisning i förskolan. Lillemyr (2002) menar att den fria leken är en arena där

undervisning kan ske men att pedagogerna måste vara försiktiga så barnen inte känner att undervisningen stör leken. Undervisningen och leken ska utgå från barnen och det är upp till barnen vad som ska undersökas så att inte den vuxne styr för mycket. Lyckas pedagogerna med att fånga den inre motivationen som barnen har i leken så finns potential att koppla ihop experimenterandet i lek och lärande och på så sätt skapa en undervisningssituation där barnen utvecklar både kunskaper, färdigheter och kreativa förmågor och skapar mening i allt som ryms här, menar Lillemyr (2002). Han konstaterar i sina studier att det finns en risk att pedagogerna tar allt för liten hänsyn till barnens perspektiv. För att undervisningen ska fungera i den fria leken krävs att barnens perspektiv är det som får styra pedagogen. Lillemyr (2002) menar att barnen måste få ta initiativet och att pedagogen i det måste vara lyhörd och ha en känsla för situationen i leken. Här synliggör Lillemyr den problematik som finns i det förutbestämda lärandet, som Lindgren Eneflo (2014) beskriver, då det kan innebära att det tar för liten hänsyn till barnens perspektiv. Det synsätt på undervisning som Lillemyr menar bör gälla i den fria leken kan kopplas till det icke förutbestämda lärandet då han menar att det är barnets perspektiv som ska styra pedagogen.

4. Tidigare forskning

Här kommer jag att presentera tidigare forskning om undervisning i förskolan utifrån den frågeställning jag har. Mycket ny litteratur har kommit sedan Skolverket införde begreppet undervisning i förskolan, speciellt det senaste året, men det har inte gjorts lika mycket forskning i ämnet. Jag kommer under den här rubriken med hjälp av litteratur och den forskning som har gjorts beskriva de resultat som berör mina frågeställningar och jag börjar med en liten historisk tillbakablick.

4.1. Historisk tillbakablick

Att vara ute med barnen och att använda uterummet som en plats för lärandet är inget nytt. Redan Aristoteles (384-322 f. Kr.) menade att barn lär sig med sina sinnen och genom erfarenheter (i Stensmo, 2007). Aristoteles menade också att det var angeläget att barnen fick träna sin kropp, röra på sig och skapa "vanebildning" så tidigt som möjligt. Teori och praktik ansåg Aristoteles skulle gå hand i hand (Aristoteles i Simmons-Christenson, 1997). Dewey (2005) hänvisar till Rousseau, som menade att undervisning får vi från tre källor: naturen,

människan och tingen. Det innebär a) våra kroppsorgans medfödda struktur och funktion, b) den användning som dessa organ får under andra personers inflytande, och c) deras direkta interaktion med omgivningen. De här tre områdena täcker allt, enligt Dewey, men som ändå förtydligar med ytterligare två tillägg för att göra bilden tydlig: a) individens fullgoda utveckling inträffar bara när de tre pedagogiska faktorerna är harmoniska och samverkande, och b) att den enda tänkbara grunden för denna harmoni är kroppsorganens ursprungliga, medfödda anlag.

Dewey (1859-1952) ansåg att barnens skola inte bara skulle vara inomhus utan att den även skulle omfatta trädgården och naturen. Han ville öppna världen för barnen och föra fram det primitiva livet i fokus för att de genom lekar och upplevelser skulle lära sig om världen runt omkring sig (Hartman, et al., 2004).

4.2. Undervisning i förskolan - en skolifiering?

Efter den historiska tillbakablicken vill jag här ge en inblick i hur undervisningsbegreppet uppfattats av förskollärare i den forskning som har gjorts tidigare och hur synen på undervisning har förändrats.

Genomgående kan sägas vara, för den forskning som jag har tagit del av, att pedagogerna först har känt en rädsla och en risk för att förskolan ska skolifieras när de kommit i kontakt med begreppet undervisning. Det pedagogerna menar med skolifiering är att skolans pedagogik och metoder tränger sig ner i förskolan, vilket de inte vill ska ske. Men ganska snart har pedagogerna i förskolan ändå insett att undervisning är ett sätt att stimulera barnens lärande som de egentligen har använt sig av men inte benämnt med undervisning utan mer som ett lärande. Lindström (2018) som ställt frågan direkt i sin undersökning om förskollärarna är rädda för en skolifiering visar att cirka 20 % säger sig ha den rädslan. I en annan studie tolkar Jonsson, Williams och Pramling Samuelsson (2017) förskolepersonalens reaktion på begreppet undervisning som att förskolepersonalen ser det som något kravfyllt och inget de är bekväma med. Förskolepersonalen menar att undervisning är så brett och stort och att det begrepp de hellre använder sig av är lärande. Lärande känns mer bekvämt och lättare att greppa menar de. Även Sæbbe och Pramling Samuelsson (2017) har i sin studie sett att när förskollärare planerar och genomför aktiviteter i form av undervisning så vill de inte kalla det för undervisning utan relaterar det mer till lärande.

Undervisning i förskolan, menar Jonsson et al. (2017) har bidragit till att ”barns lärande måste ses, mätas och förstås” (s. 99), vilket innebär att dokumentationen blir extra viktig för att kunna få syn på vad som händer. Forskarna antyder även att en rädsla finns hos personalen att de inte ska lyckas ge barnen en likvärdig kvantitet av undervisning och kunskaper samtidigt som de vill skydda barnen från för mycket undervisning för att barnen inte ska gå miste om leken och kreativiteten. Moss (2008) menar att förskolans pedagoger känner att de är i underläge mot skolan eftersom skolans pedagogik håller på att ta över i förskolan. Enligt Ring och O’Sullivan (2018) menar Dewey att leken och barns socialisering utgör grunderna för att barn ska lära och att det är här förskolans styrka finns kontra skolans. Det är inte leken i sig själv utan det lekfulla angreppssättet som är det viktiga menar de. Sheridan et al. (2015) menar att lek, lärande, fostran och omsorg bör ingå som en helhet i barnens vardag och skapa meningsfulla sammanhang där det kognitiva, sociala och emotionella lärandet integreras. Undervisning är det sätt som pedagogerna använder för att rikta barnens uppmärksamhet mot det som de tycker är viktigt, men ska även utgå från barnens intresse för att skapa utvecklingsmöjligheter. Ring och O’Sullivan (2018) konstaterar att Dewey är inne på samma tanke och drar slutsatsen att: ”Identifying school readiness as the key rationale for early years’ education may potentially be counterproductive if children’s individual needs, abilities, interests and development are side-lined in favour of prescribed curricula and inappropriate pedagogy”(s. 408).

Ytterligare forskning har gjorts om betydelsen av att barnens perspektiv och intresse finns med som grund i undervisningen. Thulin och Jonsson (2018) menar att det är barnens intresse och hur de lär som är av vikt i valet av arbetssätt men att det är läroplanen som sätter ramarna för förskolans verksamhet. Undervisning ska ses utifrån barnens perspektiv där barns erfarenheter och sätt att kommunicera ses som en resurs menar de. Även Alatalo (2017) konstaterar i sina studier att förskollärarna ser till att ta vara på barnen som resurs för gruppen och att de hjälper varandra att tänka kreativt. Det är viktigt menar hon att barnen får vara med och tillföra sitt perspektiv i lärandet då det inget trygghet hos det individuella barnet och lägger en god grund för lärandet (Alatalo, 2017). Alatalo hänvisar till Vygotski (1986, 1978), som benämner det här som ett sociokulturellt perspektiv på lärandet, och menar att pedagogerna måste ha kommit långt i samspelet med barnen för att våga göra det möjligt för barnen att bli en del av undervisningen. Det kräver också att i den förebyggande dialog som

förts funnits en plan som gjort det möjligt för barnen att vara med i undervisningen (Alatalo, 2017).

4.3. Platsens betydelse för lärande

Här kommer jag att presentera forskning som gjorts tidigare och där platsens betydelse för lärande har lyfts fram. Att platsen har betydelse för lärandet stöds av mycket forskning och är en av utomhuspedagogikens grunder. Eftersom skolan har en längre tradition av undervisning jämfört med förskolan vill jag även lyfta fram några studier som skett i skolans utomhusmiljö. Skogen, gården och leken nämns som viktiga delar för att stimulera lärandet i skolan vilket jag relaterar till förskolan där dessa faktorer också spelar en stor roll.

Änggård (2014) menar att platsens roll uppstår i samspel mellan människor och att det innebär att samma plats kan få olika roll och betydelse. Utomhusmiljön är en plats som stimulerar sinnen och präglas av lek och fysisk rörelse, menar Mårtensson (2004). Hon har sett i sina studier att utomhusmiljön stimulerar barns utveckling, social fantasilek, rörelse och vila. Olsen (2013) hävdar att utomhusmiljön har stor betydelse för barns fysiska, emotionella, sociala och intellektuella utveckling. Han menar att förskolegården borde omvandlas till en lärmiljö med naturmaterial och en plats som stimulerar rörelse, vilket han menar inte är fallet idag. Han ser att utemiljön planeras slumpmässigt istället för att den ses som en viktig lärmiljö och att det borde läggas ner mycket tanke på dess utformning. Den borde, menar han, ses som en förlängning av inomhusmiljön för att kunna vara en del av att skapa ett platsbaserat lärande. Att skapa en lärmiljö istället för en lek miljö kräver god planering och eftertanke. Löst material och natur i relation till ett föränderligt och undersökande arbetssätt, där dramalek och konstruktion är en viktig del i att förändra lärmiljön. Ipsonius (2017) bekräftar detta med att konstatera att det krävs olika lärmiljöer som kompletterar varandra för att det ska bli ett mångfasetterat lärande. Paget och Åkerblom (2003) menar också att barn i samspel med olika miljöer utvecklas och lär sig. De nämner att Bronfenbrenner kallar de här relationerna mellan olika miljöer för mesosystem vilket innebär att olika miljöer stärker varandra och utövar en ömsesidig påverkan på barnet.

Grahn et al. (1997) konstaterar bland annat att naturrika gårdar inbjuder till rörelse och träning i form av bland annat balans, vighet och koordination. Björklid (2005) menar att

naturmiljön har en viktig roll som källa för lärande. Hon menar att den inbjuder till mer flexibilitet och variation när det gäller leken, tolkningsutrymmet och den fysiska aktiviteten än någon annan miljö. Utevistelsen är av stor vikt men det är även viktigt att den miljö barnen vistas i kan erbjuda variation. När en förskolegård anläggs bör den ha vissa kriterier uppfyllda som bland annat Boverket hänvisar till. Där ska finnas rum för vila, kreativitet, lek, rörelse, fantasi och lärande samt gott om utrymme för varje barn. De Laval och Åkerblom (2013) menar att planerare och arkitekter är tränade i att skapa goda fysiska förutsättningar för att stimulera lek och lärande men de är också medvetna om att det ska vara miljöer som skapar förutsättningar för pedagogik och socialt samspel. Paget och Åkerblom (2003) menar att skolgården har stärkt sin roll som plats för lärandet i takt med att lekens betydelse för lärandet och utomhusvistelsens betydelse för hälsa, fysisk och psykosocial utveckling har blivit tydlig. Lindblad (1993) gör samma tolkning när det gäller skolgårdens betydelse som en plats för möjlighet till ständigt lärande.

Forskningen är tydlig i att miljön spelar en viktig roll men visar även på att pedagogens förhållningssätt till miljön är av stor vikt. Att veta hur miljöernas kvaliteter tas tillvara är viktigt och Szczepanski (2013) menar att lärandet framträder bäst när välutbildade och reflekterande pedagoger ser betydelsen av växelverkan mellan utomhus och inomhus. Platsen utomhus skall skapa mening och sammanhang med avseende på de fyra kunskapsformerna; fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet. Han diskuterar även begreppet ”Oneness” som innebär ”att vara i lärmiljön med hela kroppen och alla sinnen i naturen och kulturen och i en lärprocess som bygger på erfarenhetsmässiga metoder för lärandet” (Szczepanski 2013, s. 29). Det gäller alltså att skapa en situation där både barn och pedagoger kan vara här och nu för att det ska bli en optimal undervisningssituation.

Fägerstam (2012) visar i sin studie att elevernas ovana att vara ute gjorde att de första tre månaderna med lektioner i skogen var lektioner i kaos. När vanan infann sig hos eleverna i att ha lektioner ute konstaterades att utomhusundervisningen gav en större koppling och fördjupad förmåga till kognitiva, sociala och emotionella dimensioner samtidigt som det skapade ett mer hållbart lärande, eleverna fick en miljö att relatera till. Det visade sig också i hennes studier att eleverna tack vare att de lärt känna naturen och fått en platstillhörighet även fick ett större miljöengagemang i form av att de blev mer aktsamma om naturen. Fägerstam (2012) gjorde sina studier i skogsmiljö där hon såg att vikten av variationen av miljöer är väldigt betydelsefull. Även i förskolans läroplan (Skolverket, 2018) betonas variation av

miljöer vilket skrevs in där redan när den första läroplanen för förskolan kom 1998. Att gården på förskolan är viktig idag är inte konstigt, då barn och pedagoger vistas där stor del av dagen. Även möjligheten att kunna ta sig till natur för att ge barnen den variation som läroplanen åberopar är viktig, och sker kontinuerligt. Många gårdar har idag inget löst material som Olsen (2013) menar är viktigt och därför är det ännu mer betydelsefullt att barnen kan komma ut i naturen där det lösa materialet finns tillsammans med allt annat som naturen har att erbjuda. I mina studier vill jag titta på hur pedagogerna ser på gården och naturen som undervisningsmiljöer just utifrån dessa båda miljöernas kompletterande värden.

5. Metod

I detta avsnitt kommer jag att beskriva design och vilken metod jag valt för att få svar på mina frågeställningar och varför jag valt just den. Jag kommer också att presentera de förskolor som deltar i undersökningen.

5.1. Design

Syftet med den här studien är att få insikt i hur pedagogerna ser på undervisning som begrepp och hur undervisning fungerar ute på gården och i naturen. När jag har valt design har jag utgått från mina frågeställningar och satt mig in i ämnet för att välja vilket angreppssätt och vilken design som är mest lämpad. Jag valde en kvalitativ metod då jag anser att det är den mest ändamålsriktiga metoden för att få svar på de frågeställningar jag har. I fokusgruppsintervjun som jag valt att använda mig av, och som jag presenterar här nedan, får jag möjlighet att lyssna på vad alla som är med har att säga för att sedan analysera det de sagt.

5.2. Datainsamling – Fokusgruppintervju

När jag valde att använda mig av fokusgruppintervju som metod för insamling av data i den här studien var min tanke att gruppen genom dialog skulle komma fram till svar som under intervjuens gång blev bearbetade och testade i arbetslaget och inte bara en persons åsikt i ämnet. Jag hade även en tanke att de tillsammans skulle få möjlighet i arbetslaget att utveckla

begreppet undervisning så att det gav dem ett mervärde och att det skulle bli en naturlig diskussion. Det här visade sig vara en bra metod eftersom ett par av grupperna inte hade bearbetat undervisning som begrepp innan intervjun och där samtliga grupper under intervjun utvecklade sin syn på undervisning och hur det sker i utemiljön. Svaren de hade tilläts att modifieras under samtalets gång tack vare att jag valde fokusgrupp som metod vilket stimulerade gruppernas samtal. Det viktiga med intervjusituationen var att få fram vad gruppen tycker och under samtalets gång kunde jag som moderator styra samtalet så att alla kom till tals och var med i samtalet.

Fokusgruppsintervjuer är en metod som enligt Kvale och Brinkman (2017, s. 191) är vanlig när det görs marknadsundersökningar. Bryman (2011) menar att det är en bra metod för att få fram många olika åsikter. Han menar också att det finns stor möjlighet för deltagarna att samtala om de frågor inom området som de själva tycker är viktiga, då Moderatoren lämnar ifrån sig en del av kontrollen till gruppen. Under intervjuerna visade det sig att gruppen kunde fokusera på det som var aktuellt för dem just då och på det sättet kunde samtala om mina frågor in i sin verksamhet. Jag kunde släppa samtalet fritt så att de kände sig bekväma i situationen vilket innebar att, precis som Bryman skriver, deltagarna kunde samtala om det de ville för att besvara mina frågor. Min tanke var, att precis som Bryman (2011) också skriver, att jag skulle få in många olika svar vilket också blev resultatet.

Mitt val av antal grupper grundar jag på det Calder (1977) skriver att när det kommer till den punkt där Moderatoren vet vad som kommer att sägas i gruppen så behövs inga fler intervjuer. Det här kan jämföras med kriteriet teoretisk mättnad som nämns av Bryman (2011). Teoretisk mättnad innebär att inget nytt material framkommer i de intervjuer du gör. Då den här undersökningen är av ett mindre slag så har mitt fokus varit att vara uppmärksam på när samma svar återkommer i intervjuerna och när det blir en teoretisk mättnad i materialet.

Fokusgruppens storlek bör enligt Kvale och Brinkman (2017) vara mellan sex och tio personer och ledas av en moderator eller fokusgruppsintervjuledare. När deltagarna är väldigt engagerade så bör det vara färre deltagare i gruppen för att alla ska hinna komma in med sina synpunkter, vilket enligt Bryman (2011) är minst tre deltagare. Utifrån de här kriterierna valde jag att ha mellan tre och fyra deltagare per grupp. Gruppdynamiken kan begränsas i en mindre grupp men jag tror att varje deltagares åsikter blir tydligare då målet inte är att nå enighet utan att alla ska få komma till tals. Samtidigt konstaterade jag att de som deltog hade

ett stort engagemang i frågan vilket gör att det fungerar bra med en mindre grupp (jmf. Bryman, 2011).

Moderatorns uppgift är att leda samtalet men så diskret som möjligt. Enligt Kvale och Brinkman (2017) ska hen ”skapa en atmosfär som tillåter deltagarna att ge uttryck åt personliga åsikter i ämnet” (s. 191). Bryman (2011) ger rådet att göra så få ingripanden som möjligt. Det kan vara svårt att inte blanda sig i när jag som moderator brinner för frågan men för egen del kändes det spännande att vara med, lyssna och se vart samtalet tog vägen. Jag startade varje intervju med att beskriva min roll i samtalet och hur jag hade tänkt mig att det skulle fungera. Där beskrev jag att de skulle få prata fritt men att jag emellanåt skulle gå in i samtalet för att säkerställa att jag fick svar på de frågor jag hade i intervjuguiden (se bilaga 1). Om jag inte fått det fokus på frågan som jag önskat repeterade jag frågan från ett annat perspektiv.

5.3. Urval och presentation av informanterna

Här vill jag ge en inblick i hur jag har gjort mitt urval och hur jag har tänkt då jag valt ut just de grupper som jag intervjuat i den här studien.

Då det här är en begränsad studie valde jag att göra ett bekvämlighetsurval. Enligt Bryman (2011) så kan det resultat som blir i en studie där ett bekvämlighetsurval görs inte användas för att generalisera men det ger ändå en vägledning och en bild av hur det kan tänkas vara. Jag valde att skicka förfrågan via mail till ”I Ur och Skur”-förskolornas nätverk och där fick jag tre förskolor som kunde tänka sig att ställa upp. För att få fler grupper att intervjuas som hade utomhuspedagogik som grund för sin verksamhet valde jag att skicka ytterligare förfrågningar till ett nätverk där utomhuspedagogik är det gemensamma och fick då en nystartad förskolebussverksamhet för 5-åringar som kunde ställa upp. Det var svårare än jag trott att få grupper att ställa upp för intervjuer men jag tänkte att jag börjar med fyra grupper och ser om det blir en teoretisk mättnad. Jag valde sedan att inom två veckor åka runt i södra Sverige och intervjuas dessa grupper.

”I Ur och Skur”-förskolornas verksamhet bygger på att de använder sig av utevistelsen som lärandemiljö och med hjälp av alla sinnen tar barnen in kunskap och upplevelser. Rörelse i

naturen och Friluftsförbundet friluftsskolor (Skogsknopp, Skogsknytte och Skogsmulle) skapar tillsammans med lek och äventyr den metod som ”I Ur och Skur”-förskolorna använder sig av för att skapa ett upplevelsebaserat lärande på ett positivt och lustfyllt sätt. Orsaken till att jag valde förskolor med utomhuspedagogisk profil var att få en bild av de förskolor som borde ha en mer genomtänkt utevistelse än andra förskolor och även då vara mer bekanta med undervisning utomhus. De flesta pedagogerna i ”I Ur och Skur” har genomgått en grundutbildning som hålls av I Ur och Skur AB idag, men som tidigare har bedrivits med hjälp av Stockholms universitet, där pedagogerna bland annat har haft möjlighet att lära sig hur de kan använda sig av utevistelsen som lärandemiljö och med läroplanen som grund i det de gör. Det finns idag cirka 200 ”I Ur och Skur”-förskolor i Sverige. Inom ”I Ur och skur” pratar pedagogerna om de fyra ”meden”: Medupptäckande, Medundersökande, Medupplevande och Medagerande (Friluftsförbundet 2007). Det här innebär att det inom ”I Ur och Skur” finns mål som betonar vikten av att pedagogerna ska vara aktiva och tillgängliga när de vistas ute med barnen.

Den bussverksamhet som ingick i undersökningen har varit igång sedan augusti 2018 och har fått en grundutbildning genom ”Utikuligt” som är det företag som jag själv driver. Det innebär att de som jag hade intervju med har träffat mig förut och där det byggts upp en relation som utbildare – utbildade. Det här kan ha påverkat intervjun som blev den kortaste av samtliga intervjuer. Jag tror ändå att de sa vad de tyckte och stod för men att de kanske var lite mer försiktiga med vad de sa. Det kan givetvis ha varit andra saker som spelade in då jag märkte att de hade pratat om undervisningsbegreppet ganska mycket innan intervjun. ” Vi har ju diskuterat rätt mycket och vi har läst Pramlings bok. Så min uppfattning är att vi blir mer och mer medvetna om just undervisningsbegreppet” (cit. grupp 4).

5.4. Informanternas förskolor

De intervjuade informanterna är verksamma i fyra förskolor varav en förskollebuss. Här nedan beskrivs de grupper jag träffat och deras förskolor för att skapa en bild av de personer jag intervjuat och hur deras verksamheter ser ut. Jag kommer inte när jag citerar att ange vem det är som säger vad utan hänvisa till gruppen. Med anledning av detta vill jag ge en tydlig beskrivning av grupperna för att skapa en förståelse för vilka som ingår där.

5.4.1. IUS 1 Grupp 1

Här möttes jag av 4 personer som brann för det de gjorde och med stort fokus på utemiljön och utomhuspedagogik. En dag här börjar med att barnen får frukost inomhus, men de som kommer efter frukost tas emot ute och de vistas ute stor del av dagen. Under våren har de även ätit frukost ute och tyckt att det fungerat väl. På dagarna är de antingen på gården eller så går de iväg till skogen eller något annat utflyktsmål. Här är det barnen som tar initiativet till vad de vill göra och pedagogerna erbjuder miljöer och material för att stimulera gruppens aktiviteter. Pedagogerna har bland annat skapat en sinnesupplevelsedel på gården där barnen kan uppleva med alla sinnen och en sagodel som gestaltas av en drake. Pedagogernas uppgift är enligt personalen att vara nära barnen i deras lärande vilket stämmer med "I Ur och Skur" konceptet, enligt dem. Personalen som deltog i intervjun var i åldrarna 26 till 45 år och det var två förskollärare och två barnskötare som jobbar på en förskola med stor gård och närhet till naturen. Förskolan har två hemvister och 34 barn i åldrarna 1-5 år.

5.4.2. IUS 2 Grupp 2

Här är det inga barn som är ute på gården när jag kommer och inne håller pedagogerna på att väcka de små som antingen sovit ute eller inne. Den här förskolan har varit igång sedan januari 2017 och är en så kallad konceptförskola och ägs och drivs av I Ur och Skur AB. Grunden för allt lärande är att använda sig av utevistelsen som stimulans till inläring och utveckling men även verksamheten som sker inomhus är av vikt. Här skapar barnen, bygger, målar och leker precis som på en "vanlig förskola" men det syns att lokalerna är noga genomtänkta med stora fönster som släpper in ljus och ateljéer mellan avdelningarna som de brukar tillsammans. Med skogen i fokus berättar personalen hur en dag ser ut och att de oftast går till sin basplats som pedagogerna har iordningställt så att den ska fungera som en trygg plats för varje barn. Barnen vet enligt personalen var de får vara och hur långt de får gå. Gården har inte hunnit växa till sig och känns stor och kal. Gruppen jag intervjuade bestod av tre personer i åldrarna 29 till 61 år. Det var en fritidspedagog, en förskollärare med specialpedagogutbildning och en barnskötare. Förskolan består av 6 avdelningar med barn i åldrarna 1-5 år och cirka 120 barn.

5.4.3. IUS 3 Grupp 3

Det har börjat skymma och de flesta barnen har gått hem när jag kommer hit. Det här är en liten förskola med en avdelning där 26 barn vistas i åldrarna 1-5 år. När de går ut så delar pedagogerna upp gruppen i mindre grupper, oftast åldersvis. En grupp kanske går iväg och andra är kvar vilket skapar mer utrymme på gården för de som är kvar. Här har pedagogerna jobbat mycket med utemiljön där de har odlingar, grillplats och gården påminner mer om en villatomt än om en traditionell förskolegård fast med lite mer utmaningar för barnen. Det som karakteriserar den här verksamheten till stor del är deras fokus på promenader. De kan vara korta eller långa och det är inte målet i sig som är det huvudsakliga utan det de upptäcker på vägen. Pedagogerna jobbar med projekt över en längre tid och tar in alla olika ämnen i det projektet. Det är även fokus på återvinning och kompost där barnen är delaktiga i skötseln. Under vår och höst åker de buss till ett naturreservat en gång i veckan med alla barnen vilket innebär att föräldrarna lämnar och hämtar barnen där om deras tid ligger planerad så. Gruppen jag intervjuade bestod av tre personer i åldrarna 40 till 63 år. Det var två förskollärare och en fritidspedagog med rektorsutbildning tillika förskolechef.

5.4.4. Förskolebussen Grupp 4

Förskolebussen är helt nystartad och knuten till en stationär förskola. Bussen åker iväg fyra dagar i veckan med barn och pedagoger samt en busschaufför som också hjälper till med annat praktiskt under dagen. Det är två barngrupper som får åka ut två dagar var och övriga tre dagar är de på förskolan som bussen utgår ifrån. I Förskolebussen är det bara 5-åringar som åker med. Förskolan där barnen är de övriga dagarna har en naturrik gård som passar för uteverksamhet och upplevelser. Bussen är ute kl. 9-15 vilket innebär att barnen är ute en stor del av dagen. De äter, leker och vilar ute men möjlighet finns att gå in i bussen när vädret blir för tufft. Platsen de åker till ligger som längst en halvtimme bort och där finns oftast ett vindskydd och en eldplats iordningställd. Personalen finns med barnen och tar tillvara på det som naturen har att erbjuda. Pedagogerna har prioriterade mål för matematik, språk och hållbar utveckling samt teknik vilket ofta tas upp utifrån det som barnen hittar och tycker är intressant. Gruppen jag intervjuade bestod av tre personer i åldrarna 40 till 57 år. Det var två barnskötare och en grundskollärare med förskollärläggning.

6. Forskningsetiska beaktanden

Den här studien har berört fyra grupper som alla har upplysts innan de valt att delta om de forskningsetiska principer som gäller (Vetenskapsrådet 2010). Jag informerade åter om dessa principer innan intervjun började så att de om de ville kunde göra ett aktivt val att inte delta och att de också kunde välja att avbryta intervjun om de så önskade helt i enlighet med de principer som gäller. Deltagarna har informerats om hur processen kommer att fortlöpa och att de under hela processen är anonyma och att även förskolan är anonym. Inspelningen av intervjuerna godkändes innan jag började spela in och deltagarna informerades också om hur jag tänkt att använda inspelningarna och godkände detta. På ovanstående sätt har jag alltså följt de fyra huvudkraven: Informationskravet, Samtyckeskravet, Konfidentialitetskravet och Nyttjandekravet. Kvale och Brinkmann (2014) menar att kvalitativa forskarintervjuare inte ska försöka "lösa" problemen med samtycke, konfidentialitet och så vidare en gång för alla utan hålla sig öppna för de dilemman, mångtydigheter och konflikter som tvunget uppstår under forskningsprocessen vilket jag också försökt att beakta.

7. Genomförandet

I det här stycket kommer jag att beskriva hur jag genomfört intervjuerna och hur jag gick tillväga på plats.

Inför varje intervju så hade jag angett vilka frågor min studie ville få svar på men de hade inte fått del av den intervjuguide jag utgick ifrån (bilaga 1). Vid min första intervju träffade jag en grupp som var stolta över sin verksamhet och gärna ville dela med sig av sina tankar om mina frågeställningar. Det här bemötandet återkom i alla grupper vilket var väldigt inspirerande. Jag började med en kort presentation av mig själv, vilken utbildning jag kom ifrån och varför jag var där samt mitt syfte med intervjun och de etiska riktlinjerna. Jag startade inspelningen och deltagarna fick presentera sig med namn, ålder och profession och hur länge de varit verksamma i yrket. Det här gjorde jag dels för att de skulle komma igång och prata men också för att jag tänkte det kunde vara användbara fakta att relatera till så småningom. Efter presentationen bad jag dem att berätta om en helt vanlig dag utomhus på deras förskola för att få en uppfattning om vad de prioriterade att berätta och för att de skulle komma in i samtalet genom att prata om något de kände sig bekväma i. Härefter ställde jag de frågor som jag ville

ha svar på för studiens skull enligt min intervjuguide (bilaga 1). Under samtalets gång fick jag emellanåt gripa in för att få svar på frågan men oftast löpte samtalet på väldigt bra om det jag frågat och det blev det samtal jag ville ha mellan deltagarna. Jag följde med i samtalet för att kunna gripa in och ändra inriktningen emellanåt och för att ge lite mer energi i samtalet. Som avslutning gick jag laget runt för att alla skulle få säga något avslutande de funderat över men inte fått sagt. I ett par grupper var det någon i gruppen som tog över väldigt mycket och i en grupp blev det någon som inte pratade så mycket. Det här försökte jag påverka genom att gå laget runt eller ställa en riktad fråga. Under hela samtalet spelade jag in ljudet med hjälp av min telefon. För att jag inte skulle missa något bad jag deltagarna att inte prata i munnen på varandra redan vid start för att försöka undvika att detta skulle hända. Det skedde vid något enstaka tillfälle men de påminde också varandra om det. Jag tackade avslutningsvis för att de ställt upp och stängde av inspelningen.

Vid tre av tillfällena blev det fortsatta samtal efter att jag stängt av telefonen då även jag deltog med mina tankar i ämnet. Det här var medvetet från min sida då min vilja är att diskussionen ska fortsätta på deras förskola. På en av förskolorna hade pedagogerna inte pratat om undervisning alls innan jag kom dit men de uttryckte en önskan om att få utveckla samtalet för sig själva efter att jag gått. Det som framkom i de här samtalen har jag inte använt mig av här men det var ändå intressant att se vilket engagemang ämnet gav upphov till.

8. Analys

Den analysmetod jag använt mig av i den här studien är Tematisk analys som jag först kort beskriver här nedan för att sedan steg för steg visa hur jag gått tillväga.

Utifrån mina frågeställningar, min metod och det begränsade urval jag haft valde jag att använda mig av Tematisk analys. Tematisk analys fokuserar på vad som sägs och inte hur det sägs, enligt Bryman (2011), vilket var min avsikt med frågeställningar som utgångspunkt. Tematisk analys är en typ av narrativ analys. Narrativ analys fokuserar på hur människor skapar mening i det som sker och inte på vad som egentligen sker. Den Tematiska analysen är konkret utifrån vad som egentligen sägs och med hjälp av insamlade data skapas koder/teman som ger ett eventuellt svar på frågeställning (Bryman 2011).

Vid analysen började jag med att transkribera alla fyra intervjuer. Det tog lång tid men var samtidigt ett bra sätt att skapa mig en uppfattning om materialet och lära känna det. Därefter läste jag igenom de transkriberade texterna för att skapa en fördjupad insikt i vad som sagts innan jag började med att hitta svar på de frågor som jag ställt i min studie. För att göra det tydligt färgmarkerade jag det som sagts och som gav svar på de olika frågorna jag hade. Därefter förde jag in de färgade texterna i ett diagram för att lättare kunna avläsa och hitta ord/koder som beskrev hur de olika grupperna såg på frågeställningarna. När alla koder sedan hittats skrev jag ner alla dessa för att se vilka de var och därefter kategoriserade jag dessa ord utifrån hur många grupper som hade använt dem. Härfter letade jag teman och hittade 4 olika teman för varje fråga enligt nedan:

Tematisering av hur undervisning uppfattas

Skolifiering

Lärande utifrån intresse och läroplan

Lek är undervisning

Planerad eller oplanerad aktivitet som leder till ett lärande

Tematisering av hur undervisning sker ute

Upplevelser

Utforskar

Tillsammans

Lek

Dessa teman kommer av den kategorisering jag gjort men är också resultatet av helheten i intervjuvaren och utgör grunden för min diskussion där jag beskriver dem utförligare och kopplar till tidigare forskning.

9. Resultat

I den här delen kommer jag att presentera det resultat jag fått. Med hjälp av den analys jag gjort och som lett mig fram till fyra olika teman för att besvara respektive frågeställning så vill jag visa vad begreppet undervisning innebär för de intervjuade och hur utomhusmiljön

fungerar som undervisningsplats enligt dem. Det visade sig att pedagogerna i studien hade en stor samsyn, trots att det skiljde sig i viss mån utifrån hur mycket de hade behandlat begreppet undervisning tidigare.

9.1. Hur uppfattar förskolans pedagoger begreppet undervisning?

Här presenteras de fyra teman som jag fått fram i min studie och som beskrivs med stöd av citat från intervjuerna. Jag börjar varje tema med en kort förklaring på vad temat står för och tänker att citaten ska ge temana en viss substans och tydliggöra innebörden i varje tema. Som jag skrev ovan så råder stor enighet bland pedagogerna i studien om vad undervisning är men ändå har de använt sig av många olika ord som tillsammans beskriver undervisning i förskolan. De ser undervisning som något de redan gör och att det sker utifrån både barnens intresse och läroplanens mål. Lärande och undervisning är samma sak, menar de, och att det sker i form av lärandesituationer med ett mål och syfte. Jag vill understryka att i varje tema berör man läroplanen på något sätt. Pedagogerna är väl medvetna om vad som står i läroplanen och att det är dessa mål man ska nå med undervisningen.

9.1.1. Skolifiering

Skolifiering är det ord som pedagogerna använde när de beskrev risken att skolans pedagogik och metodik färgar av sig i förskolan. Liknande ord som de använde med samma betydelse under intervjuerna var skolstrikt och skola. Pedagogerna nämnde att de i ett första skede då de hörde ordet undervisning såg en stor risk med att skolans tolkning av begreppet skulle färga av sig på förskolan. Efter samtal och egna funderingar så var samtliga överens om att förskolan formar sitt eget undervisningsbegrepp. Nedanstående citat från grupp 4 beskriver detta.

I början var man ju lite rädd för det när man började prata om undervisning och det här. Alltså det är ju skola (grupp 4).

Pedagogerna i grupp 1 menar till och med att de vill att förskolans pedagogik ska färga av sig i skolans pedagogik, vilket citatet nedan visar.

Jag blev jätteallergisk, det började klia i hela mig först när jag hörde det liksom just för att man tänker precis det här med skolifiering liksom. Vi har pratat så mycket om att skolan borde bli mer lik förskolan. Och så kommer det riktlinjer som säger tvärtom (grupp 1).

I grupp 2 tar de upp problematiken med att vi har samma begrepp som finns i skolan men konstaterar att vi får göra om innebörden i begreppen så att de fungerar i förskolan.

det är ju ett begrepp som är i skolan fast jag tänker också i våra läroplaner så står det ju, det står undervisning det står andra skolnamn som man känner sig lite obekvämt att använda kan jag känna. Men det är ju de termerna som står i läroplanen så på nåt sätt så får man ju göra om de till sina egna (grupp 2).

Skolifiering och att undervisning är något lärarna gör i skolan menar samtliga grupper. Ingen av grupperna tycker att man kan jämföra undervisning i skolan med hur undervisning bör ske i förskolan. Pedagogerna anser att skolifiering är något negativt då de tycker att skolan håller på med något helt annat än vad som görs i förskolan. I förskolan undervisas på ett helt annat vis, menar pedagogerna i studien. Grupp 2 uttrycker det i följande citat.

Vi vill ju verkligen inte att det ska vara skolifierat i förskolan, utan de ska få leka och lära sig med alla sinnen som vi har sagt innan. Det här har vi ju lärt oss nu, det här var ju som en undervisningslektion (grupp2).

Det grupp 2 uttrycker är att det under intervjun skett ett lärande i gruppen där förståelse för vad undervisning är i förskolan för dem har blivit tydligare. De har skapat sin egen betydelse av vad begreppet undervisning är och hur det sker.

9.1.2. Lärande utifrån intresse och läroplan

Det här temat är lite otydligare men kommer fram i någon form hos varje grupp. Jag har valt att slå ihop intresse och läroplan då det ofta pratades det om i samma mening under intervjuerna. Pedagogerna pratar om att det är bra med nya läroplanen och att de utgår från läroplanens mål och samtidigt pratar de om hur viktigt det är att lyssna på barnen och utgå ifrån deras intressen. Pedagogerna är tydliga i att undervisning utgår från barnens, och i viss

mån pedagogernas, intresse och att läroplansmålen är fokus för allt de gör. Grupp 3 berör i nedanstående citat barnets delaktighet och det spontana som sker och att det ska finnas en medveten koppling till läroplanen.

Både barnets delaktighet och att det kan vara spontana saker som händer och att det kan finnas en medveten koppling till läroplanen och så. Jag tror att det känns helt okej om man ser till att fylla begreppet undervisning med de här sakerna som vi ser är så värdefulla (grupp 3).

Det här citatet skulle man kunna tolka in en viss tveksamhet i men det råder också en tydlighet i att barnens delaktighet och läroplanen ses som en värdefull kombination. Nästa citat av grupp 3 visar att läroplanen är viktig för förskolan och att man alltid ska ha den med sig oavsett om det är en planerad eller spontan undervisning som sker.

Så undervisning behöver ju inte vara planerad men det behöver finnas nån medveten handling. Tanke, Ja till läroplanen då (grupp 3).

Pedagogerna behöver vara lyhörda och föra samtal med barnen så att de kan forma sin undervisning efter de intressen som finns hos barnen. Det som sägs av grupp 2 i nästa citat är att det ligger på pedagogens ansvar att ta hänsyn till barnens intressen och att det utgår ifrån läroplanen.

Hur vill jag definiera undervisning? Jo vi lär oss tillsammans kring det som vi är intresserade av och, naturligtvis också utifrån våra styrdokument men framförallt är det något vi gör tillsammans. Och att jag har ett ansvar då att lyfta barns intresse och behov och hur kan vi söka vidare (grupp 2).

I det här citatet nämns också något som kom fram i flera grupper att det är både barnens och pedagogernas intressen som ger innehållet och att de lär tillsammans. Barn och pedagoger tar tillsammans reda på svaren men det ligger på pedagogens ansvar att veta var svaren finns. Den vuxnes roll blir att veta var de kan hämta kunskapen för att stimulera barnens intressen.

9.1.3. Lek är undervisning

Det här begreppet är en självklarhet för pedagoger i förskolan och pedagogerna är tydliga i att barn lär i leken och att undervisning ofta sker där. Det lustfyllda kopplas ofta ihop med leken och där sker lärandet, menar grupp 1 i citat som nedan.

Vi ska leka in läran hos barnen det ska vara roligt och de ska lära sig under leken
(grupp 1).

Att leka in läran eller lära i leken är det som pedagogen menar här och ser leken som specifik för förskolans undervisningsmetod i motsats till skolan. I samtliga grupper hänvisas till leken och grupp 4 menar i citatet nedan att det har skett en renässans för leken i och med den nya läroplanen.

Ja, sen har det ju kommit tillbaka det här att barnen ska lära sig genom leken, undervisning genom leken. För leken ett tag var ju bortglömd. Vi skulle ju inte leka eller så utan ha undervisning men att man gör det genom leken för barnen lär sig lättare genom det (grupp 4).

Det här citatet tolkar jag som att pedagogerna fått en förklaring på vad Skollagen (2010) menade med undervisning genom de nya formuleringarna i Lpfö 18. Grupp 3 är tydliga i nedanstående citat att det är läroplanens mål som är utgångspunkten för undervisningen men att det även sker i den fria leken.

Den verksamheten vi har det är undervisning just för att det finns en utgångspunkt i läroplan mål och även fokusmålen som du beskrev. Att det är ett arbete mot dom målen även när det är fri lek på gården (grupp 3).

Det är alltså inte bara när undervisningen är planerad eller vid styrd lek som undervisning sker utan alla de här citaten syftar på att barn lär genom leken. I leken sker undervisning vilket kräver att pedagogerna är med i leken för att kunna ta tillvara ögonblicken. Men pedagogerna menar även att den fria leken är en del av vägen mot målen då barnen bearbetar det de pratat om och det som är aktuellt i deras värld enligt citatet från grupp 3.

9.1.4. Planerad eller oplanerad aktivitet som leder till ett lärande

Det fjärde och sista temat tas upp av alla grupper med olika ord men bland annat genom att säga att undervisning sker nästan hela tiden och de använder sig också av uttryck som lärande situationer och att föra lärandet framåt. Det är både ett planerat och ett oplanerat lärande. Grupp 1 menar i citatet nedan att viss del av undervisningen är planerad men att även undervisning uppstår här och nu i det barnen gör eller hittar.

Viss del av undervisningen är ju när man har som pedagog planerat vad det är som man ska gå in i och det andra är där barnen har initierat situationen där man som pedagog kliver in i den och gör den till en undervisningssituation (grupp 1).

Undervisningssituationen menar man i det här citatet kräver att en pedagog kliver in i situationen och att den kan göra det utifrån eget initiativ eller barnens. Barnens frågor menar grupp 4 är något som man går in och använder i undervisningssituationer enligt nedan.

Man kan ju förutom den planerade aktiviteten där man styr mot nåt mål så är det ju också barnens frågor som dyker upp hela tiden. Varför är det så? Varför ser det ut så här? Vad händer här? Att man kan föra dialog med barnen som för deras lärande framåt. att man liksom snappar det barnen intresserar sig för (grupp 4).

Här betonas också dialogen med barnen som en viktig del av metoden för att föra lärandet framåt. Undervisning sker i situationer som uppstår i leken och där samtal och upplevelser kan leda till ett lärande. Pedagogerna betonar sin roll att finnas med för att ställa frågor och att ta del i aktiviteter och leda barnen vidare i deras kunskapssökande. De är tydliga med att de genom dialog med barnen för deras lärande framåt mot de mål man har.

9.2. Hur passar utemiljön som plats för undervisning?

Under den här rubriken presenterar jag resultatet av min andra frågeställning om hur utemiljön passar som plats för undervisning. Precis som i min första frågeställning så har jag fått fram fyra olika teman som beskriver pedagogernas syn på hur undervisning sker utomhus.

I den här frågeställningen lyser det klart igenom att det är utomhuspedagoger som deltar i studien för de har många begrepp för och tankar på hur de undervisar i utemiljön. Utevistelsen som lärmiljö är ett vant område att samtala om även om de inte har använt begreppet undervisning innan. De fyra Temana som jag tagit fram beskrivs här nedanför med hjälp av citat från intervjuerna samt med de ord som anknyter till temana.

9.2.1. Upplevelser

Tre av fyra grupper nämner upplevelser som de förklarar genom andra ord som ”med alla sinnen”, ”oändliga upplevelser” och ”närmre ute”. Upplevelsebaserat lärande är en viktig del av utomhuspedagogik och innebär att barnen lär genom att uppleva det de lär sig om. Alla sinnen blir involverade när kunskapen formas i upplevelsen, menar grupp 2 i citatet nedan.

Vi krälar runt, man doppar näsan i mossan man upplever med sinnena, man upplever tillsammans inte på avstånd utan här och nu där du är på den stubben. Där, och därifrån visar barnen ofta vägen vidare i nånting som för stunden kanske är intressant (grupp 2).

Att ta vara på stundens upplevelse och skapa ett lärande tillsammans, barn och pedagog, precis när det händer och som citatet beskriver att det är barnen som visar vägen gör att det blir ett lärande för dem. Utemiljön upplevs positiv av barnen när de får vara med om upplevelser som de kommer ihåg och som hjälper dem att forma sitt lärande. Att uppleva och ta in med alla sinnen är viktigt för att ha något att relatera till för barnen vilket gör att utemiljön blir en bra plats för undervisningen. Undervisningen startar enligt grupp 3 med en upplevelse ute och sedan går man in och följer upp upplevelsen.

Det känns ibland tycker jag som att undervisning startar ute med en upplevelse av någonting och att man ibland följer upp den inomhus (grupp 3).

Pedagogerna menar ovan att ute och inne kompletterar varandra och att utevistelsen tillför många upplevelser. Barn och pedagoger upplever ute och knyter an med kunskap inne eller tvärtom. Pedagogens roll kan då vara att ge information och förstärka upplevelsen men ibland gör naturen hela jobbet, menar grupp 4 nedan.

Ibland är det ju en pedagog som förmedlar information men det kan ju också lika gärna vara en upplevelsebaserad undervisning (grupp 4).

Precis som pedagogerna i grupp två delger i det första citatet att barnen verkligen ”doppar ner hela näsan” för att ta in så mycket som möjligt, menar pedagogerna att de ska vara med och stimulera barnen att tänka och fundera över det barn och pedagoger hittar. Pedagogerna är också tydliga med att det finns mer att uppleva ute och att barnen hela tiden hittar nya saker att utforska.

9.2.2. Utforskar

Det här temat kanske är själva basen i lärandet. Att utforska sin omgivning, prova nya begrepp, upptäcka spännande saker, räkna ben och leta arter är något som alla grupper tar med på något sätt under intervjuerna när de ska beskriva hur undervisning sker utomhus. Det har också en tydlig koppling till föregående tema. Det barnen hittar vill de utforska och det är något som kräver en närvarande pedagog vilket grupp 1 visar i citatet här under.

Och att jag finns där med dom och utforskar med alla mina sinnen jag med (grupp 1).

Att vara närvarande och använda sig av alla sinnen är sättet man utforskar på enligt grupp 1. Att utforska och hitta saker att fundera över och lära om, är en viktig del av undervisningen utomhus. Det kräver att pedagogen finns med men det blir också nästan helt naturligt att det är så. Utomhusmiljön är en plats där det finns mycket att utforska och grupp 4 menar att det sker även när det inte planeras att ske.

Utomhus det blir ett annat undersökande och utforskande för barnen även utanför den planerade aktiviteten (grupp 4).

Utomhusmiljön inspirerar till att leta efter saker och att utforska olika platser. Utforskandet tillför undervisningen mycket att fundera över och är en källa till skapande och annan ämnesinriktad undervisning som nedanstående citat från grupp 1 visar, då de hade lövtema som de kopplade till färglära och skapande.

Jag tänker på löven som faller ner och vi har pratat mycket om. Men vi var på en promenad och plockade och sen när de skulle måla av dom så har vi ju bara grundfärgerna och då måste de ju blanda. Det finns alltid något nytt att utforska (grupp 1).

I utemiljön hittar barn och pedagoger alltid något att utforska, det bara finns där och det är nog det som gör att pedagogerna anser att utemiljön är så bra som den är. Det finns alltid något spännande att utforska där ute och det krävs inte så stor arbetsinsats för att det ska ge mycket tillbaka.

9.2.3. Tillsammans

Hela tiden återkommer pedagogerna i studien till det här temat. De pratar om dialog, att delge varandra och att reflektera med barnen. I förhållande till föregående tema, utforskar, så är det här temat något som genomsyrar allt man gör, inte bara när man utforskar. Tillsammans är det självklara valet av hur undervisning sker ute och som alla grupper tar upp. För att tillsammans forma ett lärande krävs av pedagogerna en närvaro och delaktighet. Pedagogerna i grupp 2 säger att de gör tillsammans och att de lär tillsammans

Men jag tänker undervisning så här också att undervisning är nåt som liksom vi gör tillsammans, vi lär oss tillsammans (grupp 2).

Att undervisning sker tillsammans i dialog och att alla kan tillföra något i processen som sker för att barnen ska lära sig något är en självklarhet som är svår att undvika. Pedagogerna menar också att de tillsammans tar reda på och att de tillsammans hittar saker i de olika lärmiljöer de befinner sig i, enligt citatet nedan.

Om man tänker just på lärande och lärandemiljö så ofta är det så inspirerande att ett barn hittar nånting och så berättar den det för de andra om det. Så blir det ju ofta väldigt spännande grejer som man upptäcker för att man är nån annanstans. Det och att vi hittar saker som ingen kan nånting om så att vi tillsammans får ta reda på mer om det (grupp 3).

Flera pedagoger återkommer till att barnen inte bara berättar för varandra utan också undervisar varandra och att barnen även undervisar de vuxna ibland. Kunskapsmässigt menar

pedagogerna också att det inte är ett krav att veta allt utan att de tillsammans med barnen tar reda på, och att pedagogens roll oftast blir att visa på var barnen kan hitta kunskapen. Att ett samspel mellan minst två personer måste ske för att det ska bli undervisning menar grupp 3 i citatet nedan.

jag tror jag känner att jag tycker att vi ska ha ett samspel för att det ska bli undervisning. Jag har nog svårt att se att undervisning bara kan ske av sig själv och jag kan vända ryggen till (grupp 3).

För pedagogerna är det viktigt att vara mycket tillsammans med barnen när de är ute. Barnen vill dela med sig av sina upptäckter och kunskaper. Pedagogerna menar att det krävs någon form av samspel för att undervisning ska ske och att det utomhus är lättare att man kommer i samtal med barnen än inne, vilket grupp 4 uttrycker.

Jag skulle nog vilja påstå att man hamnar i fler undervisningssituationer spontant utomhus än vad man gör inomhus för inomhus blir det ju ofta att barn, äh, kanske väljer aktiviteter lite mer uppdelat och då blir det svårare för mig som pedagog att vara nära flera barn samtidigt.... Alltså det kanske bara är några få barn man är nära medan utomhus har jag fler barn närmre mig vilket gör att jag hör fler barns tankar och funderingar mer än inomhus (grupp 4).

Pedagogerna ovan menar att man lättare kommer tillsammans ute än inne och att det oftare öppnar sig för spontana undervisningstillfällen i utemiljön.

9.2.4. Lek

Tema lek finns med hos alla grupper vilket visar på att lek är förskolans sätt att ge barnen möjlighet att lära och att naturen är världens bästa lekplats. Pedagogerna är medvetna om att barn lär i leken, vilket innebär att de ser möjligheter till undervisning i leken utomhus, där det enligt dem finns massor av inspiration till lekar av alla slag.

men i skogen är det mer fantasi det är mer kreativt. Det lockar till mer varierad lek (grupp 2).

Grupp 2 pratar om fantasin och kreativiteten i citatet ovan och menar att utemiljön är full av erbjudande till lek. De betonar också möjlighet till drama i utemiljön för att förklara svåra saker i naturen i nästa citat där fotosyntesen är aktuell och en svår sak att förklara för barnen.

När du var kocken klorofyll. Vilken enorm genomslagskraft det fick. Förståelsen vad fotosyntesen är för nånting. Och det var ju du själv som dramatisera. När barnen ser en vuxen dramatisera med hela kroppen. Hur barnen tog till sig detta och det var ju ett resonemang så länge och hur de leker detta sen och erövrar den då ganska svåra kunskapen (grupp 2).

Att barn lär när de leker är en självklarhet för pedagogerna ovan och att pedagogerna kan använda sig av olika verktyg i utemiljön som drama och saga för att stimulera fler sinnen. Olika uttryckssätt tydliggör fakta för barnen, och på så sätt görs det mer begripligt och lättare att ta in för barnen.

Att olika miljöer kompletterar varandra är tydligt och här kan man använda ute och inne på olika sätt. Grupp 3 menar att undervisningen startar inne och fortsätter ute genom att man till exempel har en samling innan man går ut.

men viktigaste stunden när vi gjorde det var samlingen. Det var då det startade sen jobbade vi vidare under fria leken och andra pass på eftermiddan med de stora barnen efter vilan (grupp 3).

Genom samlingen inne ger pedagogen input som leder till en viss lek eller aktivitet där möjlighet ges för att ett lärande ska kunna fortsätta hela dagen.

Pedagogernas uppfattning är att leken har legat på undantag under en tid men att den nu är okej igen. Undervisningsbegreppet tog över tills pedagogerna upptäckte att de kunde undervisa i leken. Pedagogerna är överens om att leken är viktig och att barnen lär och bearbetar det de lär genom leken. Olika miljöer skapar olika typer av lek och det tycker pedagogerna är viktigt att ta tillvara.

lärandet finns ju där hela tiden och vi leker fram det och vi är närvarande (grupp 1).

Uttemiljön menar grupp 1 är en kreativ plats med mycket inspiration där pedagogerna genom sin närvaro tillsammans med barnen lär och upplever och där undervisning sker på ett lärorikt och lustfyllt sätt. Leken är en faktor som är väldigt viktig i förskolan och att det finns omväxlande miljöer att vistas i för barnen. Naturen men även gården är en plats för undervisning genom lek som pedagogerna använder sig utav.

10. Diskussion

Här nedan kommer jag att koppla ihop studiens resultat med den forskning som jag presenterat tidigare. Jag har valt att slå ihop samtliga teman i respektive frågeställning för att skapa en helhet. Jag kommer även att koppla resultatet till Deweys teori och Lindgren Eneflos begrepp.

10.1. Hur uppfattar förskolans pedagoger begreppet undervisning?

Att det pågår undervisning i förskolan är tydligt i min studie när förskolepedagoger får diskutera hur de ser på begreppet. Detta kan jämföras med Skolinspektionens rapport där det konstaterades att barn i förskolan visst fick möjlighet till utveckling och lärande men att det inte skedde genom undervisning (Skolinspektionen, 2016). Undervisning sker i förskolan enligt pedagogerna i min studie men det sker på ett "förskolifierat" sätt som skiljer sig mot hur undervisning sker i skolan. I förskolan sker undervisning i leken och mer spontant i jämförelse med skolan. Vilken syn Skolinspektionen hade på undervisning när de gjorde sin studie vet jag inte. Kanske var det så att de tittade efter den undervisning som sker i skolan, vilket enligt min studie då överensstämmer med att den typen av undervisning inte finns i förskolan, och som innebär en undervisning som bygger på förskolans pedagogik och med läroplanens mål i fokus (Lpfö 18). Det kan också vara så att efter det att Skolinspektionen gjort sin undersökning och den nya läroplanen börjat ta form för förskolan så har pedagogerna tagit till sig undervisningsbegreppet och blivit tydligare i att de faktiskt undervisar.

Leken är en viktig del av förskolans verksamhet där pedagogerna hittar tillfällen för spontan undervisning som på det sättet utgår från barnens intressen. Enligt Lindgren Eneflo (2014) kan det hon kallar ett "icke förutbestämt lärande" ske i leken där pedagogerna agerar som medforskare och tillsammans med barnen hittar något intressant som barnen vill veta mer om.

Därefter vägleder pedagogerna barnen till ytterligare kunskap och tar tillsammans med barnen reda på fakta för att sedan avsluta på ett undervisande sätt genom att befästa kunskapen i någon form av skapande eller dokumentation. I studien menar pedagogerna att det förekommer både ett planerat lärande, ”förutbestämt lärande”, och ett spontant lärande, ”icke förutbestämt lärande”. Det icke förutbestämde lärandet kan jämföras med spontan undervisning och det förutbestämde lärandet är planerad undervisning. Det här stöds också av förskolans nya läroplan som anger att undervisning kan ske både spontant och planerat (Skolverket, 2018).

Resultatet av den här studien visar på att undervisningsbegreppet först har skapat frustration hos pedagogerna och att deras första intryck var att undervisning är ett skolbegrepp. När de har bearbetat och funderat över begreppet har de konstaterat att det är något de redan gör i sin dagliga verksamhet. Pedagogerna menar att de håller på med ett lärande och lär tillsammans med barnen men att de har insett, när de börjat samtala om undervisning, att det är undervisning de håller på med, fastän det sker på förskolans sätt, de har ”förskolifierat” undervisningsbegreppet. Moss (2008) menar att det pågår en kamp mellan förskola och skola och att det är av den anledningen som rädslan för skolifiering finns i förskolan. Förskolan ses som att den kämpar i underläge eftersom den tar efter metoder från skolan. Här nämns kunskapsfokuseringen som ett exempel där förskolan har tagit efter skolan och ämnesundervisning för de yngre barnen (Hildén et al., 2018).

Det är tydligt att pedagogerna ser lärandet som viktigt och att det är det begrepp som har använts i förskolan innan undervisning som begrepp tog plats. Att pedagoger i förskolan nu kopplar ihop undervisning och lärande är också tydligt men Sæbbe och Pramling Samuelsson (2017) konstaterar i sin studie att när förskollärare planerar och genomför aktiviteter i form av undervisning så vill de inte kalla det för undervisning utan relaterar det mer till lärande. Dewey (2004) menar att ett lärande pågår hela tiden och beskriver hur viktigt det är att ge barnen full tillgång till sin begåvning genom socialiseringen som pågår i leken. Mitt resultat visar på att leken är viktig och att barnens intresse är i fokus för att det ska kännas relevant med den kunskap som ska läras in, vilket Dewey (2004) också menar är viktigt. Det är läroplanens mål som sätter ramarna för den verksamhet förskolan bedriver menar pedagogerna i min studie, vilket även Thulin och Jonsson (2018) håller med om. Men även pedagogernas intressen är en viktig ingrediens för att nå upp till målen och kunna skapa en bra undervisning visar resultatet. Både barn och vuxna bör vara intresserade av det de gör

eller pratar om för att det ska bli en bra undervisningssituation. Thulin och Jonsson menar också att undervisning utifrån barns perspektiv ”görs med barn där barns erfarenheter och sätt att kommunicera ses som en resurs samt en aspekt av hur barns kunskaper konstrueras” (Thulin & Jonsson, 2018, s. 98).

Att undervisningen ska ha ett mål och syfte framgår tydligt av våra styrdokument och det framkommer också i intervjuerna. Målet och syftet är avgörande för metoden att nå dit, men också att pedagogerna är flexibla och kan möta varje barn utifrån dess behov. Lek, lärande, fostran och omsorg bör ingå som en helhet i barnens vardag, menar Sheridan et al. (2015), och då blir lek metoden för undervisning vilket blir tydligt i mitt resultat där leken blir ett tema för undervisning som begrepp och för hur undervisning sker i utemiljön. Dewey (2004) menar att ett lekfullt sinne är avgörande för att barnen ska vilja ta till sig någon kunskap. Lekens sociala funktion är viktig, menar Dewey (2004), för i leken kan pedagogerna se och lära känna barnet i olika sociala situationer. Att lära känna barnen är viktigt menar pedagogerna också och en av förutsättningarna för att barnen och pedagogerna tillsammans ska lära utifrån barnens utvecklingsnivå. Barnens intresse kan pedagogerna bara förstå och se om de är medforskare och är nära barnen i leken. Här får pedagogerna den inblick i barnens liv som Dewey pratar om och som är grunden för att nå fram till barnen. Det här bekräftar även de svar som pedagogerna har gett i den här studien.

10.2. Hur passar utemiljön som plats för undervisning?

Även i den här frågeställningen har jag valt att inte dela upp diskussionen i de teman jag har fått fram då jag vill ge ett så entydigt och enkelt svar på frågan som möjligt och för att slippa upprepa de kopplingar som finns mellan temana.

Utemiljön som undervisningsplats är enligt alla intervjuade grupper en bättre plats än inomhus. En bidragande orsak till den enighet som råder tror jag beror på att alla förskolor som jag har med i min studie har utomhuspedagogik som profil. Men även forskningen är tydlig i att barn lär bättre ute än inne, då bland annat fler sinnen stimuleras och det blir möjligt att lära med hela kroppen (se t.ex. Olsen 2013, Änggård 2014, Mårtensson 2004). De fyra teman som jag fått fram i min undersökning (Upplevelser, utforska, tillsammans och lek) hänger tydligt ihop och är beroende av varandra på olika sätt och tillsammans talar de om varför utemiljön är en bra undervisningsmiljö.

Upplevelser är viktiga för undervisningen, menar pedagogerna i undersökningen, och den forskning som finns bekräftar också att barnen måste ha något att relatera till för att förstå hur det fungerar, vilket de får när de vistas i utemiljön, menar Mårtensson (2004). Pedagogerna som varit med i undersökningen använder både gården och naturen som finns i förskolans närmiljö för att skapa upplevelser åt barnen och platser att utforska som de sedan kan relatera till. För busspedagogernas del har de satt som gräns att hitta sin plats inom en halvtimmes busstur men även de barnen har en gård som de är på då de inte åker iväg med bussen. Ipsonius (2017) menar att olika lärmiljöer kompletterar varandra och bidrar till ett mångfasetterat lärande, vilket bekräftas av pedagogerna jag har intervjuat. Även Paget och Åkerblom (2003) menar att det krävs olika miljöer som kompletterar varandra för att ge mer varierade upplevelser att relatera till för barnen i sitt lärande. Olsen (2013) menar att det råder en brist i förskolegårdarnas utformning och innehåll idag då det gäller gårdarnas kvalitéer för att stimulera barnens fysiska, emotionella, sociala och intellektuella utveckling. Gårdarna har inte så mycket grön växtlighet och löst material som inbjuder till upplevelser. Det här menar pedagogerna i undersökningen inte gäller hos dem, då de har genomtänkta och bra gårdar där barnen kan leka och utmanas. Pedagogerna är också medvetna om att deras olika miljöer, gården och naturen, som de vistas i med barnen, kompletterar varandra. Mycket tyder på att barn, precis som pedagogerna i undersökningen säger, lär bättre ute och att det sker genom upplevelser där många sinnen är inblandade. Dewey benämner det *learning by doing*, enligt Hartman et al. (2004), och menar då att barnen lär genom att göra och att det sker i samspel med både miljön och det sociala sammanhang som finns.

Szczepanski (2013) använder sig av begreppet "oneness" för att beskriva att hela kroppen är i lärmiljön och tar in med alla sinnen. Han menar också att det krävs välutbildade och reflekterande pedagoger som kan skapa ett samspel mellan inne- och utemiljön vilket även kommer fram i min studie. Det är av stor vikt att pedagogerna ser de olika miljöerna som en resurs, menar Paget och Åkerblom (2003) eftersom barn utvecklas och lär sig i alla olika miljöer som de möter. De hänvisar till Bronfenbrenners mesosystem enligt vilket miljöerna utövar en ömsesidig påverkan som kan motverka eller förstärka varandras effekter. Om ett barn är med om något ute kan det påverka barnet när det kommer in. Det här stärker motivationen till att vistas i olika miljöer, men kräver även som Szczepanski (2013) menar att pedagogerna är medvetna om de olika miljöernas resurser och kan reflektera över alla händelser som sker och skapa något bra av dem. Pedagogerna i undersökningen beskriver det som att barn och pedagoger gör upplevelser ute tillsammans och tar med dessa in för att

utforska och skapa för att på det sättet ge en variation av input i undervisningen till barnen. Undervisningen kan även börja inne vid till exempel en samling och att de därefter går ut och upplever genom leken med ett utforskande arbetssätt tillsammans. Dewey menar att tanke och handling ska ses som ett och att teori och praktik är varandras förutsättningar (Hartman et al. 2004). Det beskriver också studiens resultat och, menar jag, vad utomhuspedagogik är på ett tydligt sätt.

Att vara en medforskare och medupplevare som pedagog innebär att du är tillsammans med barnen mycket. Pedagogerna menar att det är i samtalet som både de och barnen undervisar varandra och delar med sig av sina kunskaper. Även Alatalo (2017) har sett i sina studier att förskollärare menar att undervisning pågår inom gruppen och att barnen på det sättet kan hjälpa varandra att tänka kreativt. Hon hänvisar till Vygotski (1986, 1978) som benämner det här som ett sociokulturellt perspektiv på lärandet. För att komma så långt i samspelet krävs att pedagogerna vågar göra det möjligt för barnen att ta över och att samtalet förts i dialog där en plan funnits som gjort det möjligt för barnen att vara med i undervisningen. Alatalo (2017) menar att den här synen på undervisning inger trygghet hos barnen, vilket är en viktig grund för lärandet.

Utemiljöns resurs som lekplats är oomtvistad. Lindblad (1993) har i sin studie, som gjorts utifrån ett utvecklingspsykologiskt perspektiv sett utevistelsen under rasten i skolan som en möjlighet till ständigt lärande, vilket även gäller på förskolan enligt min studie. Utan att du som pedagog är på plats menar Lindblad (1993) att miljön i sig skapar ett lärande. Det är inte undervisning som sker "av platsen" men pedagogerna har haft ett lärande tänk när de skapat platsen vilket den här studien bekräftar. Pedagogerna menar att utemiljö ska vara en del av undervisningen, en plats för lärande. Enligt Dewey (2004) så är den sociala gruppen och samspelet med andra viktig då de tillsammans skapar upplevelser och idéer som leder till nya kunskaper. Utemiljön har hög kvalitet för att stimulera både välmåendet och den sociala utvecklingen, och mycket forskning visar på att barn mår bättre både fysiskt och psykiskt när de vistas ute, och det stärker gårdens betydelse menar Paget och Åkerblom (2003). Björklid (2005) hävdar att naturmiljön är en värdefull källa för lärande då den erbjuder variation på ett helt annat vis än innemiljön. Det resulterar i att barnen får ett större tolkningsutrymme och i och med det även fler möjligheter för varierad lek och fysisk aktivitet, vilket leder till ett bättre lärande.

Ett citat från grupp 3 får avsluta min diskussion då den på ett bra sätt sammanfattar resultatet på den här studiens fråga om hur utomhusmiljön fungerar som undervisningsmiljö.

Det är stor skillnad, du frågade på skillnaderna på ute och inne, alltså förutsättningarna skiljer sig ju mycket åt och vi har sagt många gånger att det är faktiskt mycket lättare förutsättningar ute ofta. Dels är det kopplat till att det är lättare med mer intressanta upplevelser ute. Det kan också va så att det är mer fritt liksom hur, vilka barn, hur stor plats? vilken plats man är på? Det finns mycket större plats, det kan bli skitigare ute, både rörelse och ljudmässigt kan man ta ut svängarna ute på ett helt annat sätt. Och så att det är mer intressanta miljöer ute och att det ofta gör att det blir mer intressant även för den vuxne. Det blir mer ett möte utifrån de här upplevelserna eller vad det är man utforskar och det finns alltid mycket som är intressant för oss vuxna. Medans inne är det mer fyrkantigt och tillrättalagt (grupp 3).

Utemiljön är en god miljö för undervisning menar samtliga grupper i min undersökning och den forskning som jag presenterat här är enig om att det är så men att det krävs medvetna och reflekterande pedagoger.

Som sammanfattning av den här diskussionen kan jag konstatera att pedagogerna i förskolan tar uppdraget att undervisa på allvar, men är även tydliga i att de vill göra det på sitt sätt, inte skolans. Pedagogerna menar att det är både ett förutbestämt lärande och ett icke förutbestämt lärande som sker och att de alltid har läroplanens mål i fokus för undervisningen. Utemiljön som plats för undervisning anser pedagogerna vara en plats som ger trygghet åt barnen vilket skapar goda förutsättningar för undervisningen där leken är en viktig del i barnens lärande. Pedagogerna menar också att det är lättare att vara en närvarande pedagog när man vistas ute, vilket innebär att de lättare får inblick i barnens liv, vilket Dewey (2004) menar är grunden för att nå fram till barnen.

10.3. Metoddiskussion

Här kommer jag beskriva hur jag lyckades att med den metod jag valt få fram det jag ville och om det fanns några brister i det metodval jag gjorde.

Mitt angreppssätt var att med hjälp av fokusgruppsintervjuer besvara frågeställningen och få pedagogerna att dela med sig av hur de ser på undervisning som begrepp och undervisning i sin utevistelse på gården och i naturen runt knuten. Här tänker jag att individerna i gruppen givetvis påverkar varandra under intervjun vilket resulterade i att några pedagoger ändrade sin syn på vad undervisning står för under själva intervjun. Om jag istället hade använt mig av individuella intervjuer så hade jag säkert fått ett annat resultat, men det jag ville med mitt metodval var att få gruppen att börja samtala om ämnet, vilket också skedde. Jag ville också att de tillsammans skulle hitta en gemensam betydelse av undervisning och hur de undervisar ute vilket också blev resultatet av deras samtal. I en av grupperna ledde mitt metodval till att de ville fortsätta sitt samtal direkt efter att jag avslutat intervjun vilket var ett tydligt resultat av fokusgruppsintervjun. Viktigt att framhålla är att de pedagoger som jag intervjuade har en utomhuspedagogisk inriktning vilket syns i resultatet då deras syn på utemiljön och utevistelsen är enbart positiv. Med ett annat urval hade det eventuellt blivit ett annat resultat men syftet jag hade var att se hur pedagoger med den här inriktningen såg på undervisning och utemiljön som undervisningsplats.

Genom mitt val av tematisk analys där jag tagit fram teman som beskriver gruppernas syn på undervisning och tankar om undervisning i utemiljön så har jag fått ner mitt intervjumaterial till något hanterbart och samtidigt fått ett tydligt resultat. Hade jag istället använt mig av en holistisk analys så skulle det inneburi att jag hade fått använda mig av mer material från intervjuerna som hade gett en vidare bild av samtliga intervjuade. Min bedömning är å andra sidan att det troliga hade varit att jag fått samma resultat i slutändan då det rådde stor enighet i grupperna. Vid en holistisk analys som ska hantera varje berättelse som en helhet hade det varit bättre att jag använt mig av enskilda intervjuer för att få varje enskild pedagogs berättelse och svar på mina frågeställningar men det var inte mitt syfte.

Tillförlitligheten i en studie bygger enligt Bryman (2011) på fyra delar: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera. Trovärdigheten i den här studien utgår ifrån den bild jag målat upp av de som ingår i studien och hur deras verksamhet ser ut samt hur jag har hanterat det material jag fått in. Brister som kan tänkas finnas är att jag har använt mig av endast en metod och inte heller haft någon referensgrupp för att se om förskolor med annan inriktning skiljer sig åt. Här har jag ändå varit tydlig i mitt syfte och varför jag gjort de val jag gjort vilket innebär att trovärdigheten ändå måste anses god. Överförbarheten i en kvalitativ studie med ett så litet underlag är relativt begränsad. Det är ett

djup men ingen bredd i en sådan här studie men med liknande grupper skulle det troligtvis bli samma resultat oavsett antalet intervjugrupper då de var eniga i hur de tyckte. Pålitligheten och transparensen i den här studien får ses som god då jag beskrivit mitt tillvägagångssätt, mina val av metod och urval samt varit tydlig i mina val och tolkningar genom hela texten. Jag vill även hävda att jag försökt vara neutral i mina tolkningar och att det finns möjlighet att styrka och konfirmera det resultat som jag redovisat.

11. Framtida forskning

I det här stycket kommer jag att presentera de tankar som har väckts av den här studiens resultat och kanske locka dig att forska vidare i ämnet.

Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson menar enligt Thulin och Jonsson (2018) att ”Utifrån ett utvecklingspedagogiskt perspektiv på lärande representerar barns perspektiv barns subjektiva upplevelser, erfarenheter och förståelser av samt uttryck kring den värld de är en del av” (s. 97). Det innebär att den vuxna bör ha ett barnperspektiv i fokus när den närmar sig barnet för att kunna skapa en bra undervisningssituation. Den vuxne behöver ha förståelse för hur barnet ser på världen för att kunna närma sig det och i dialog med barnet skapa förståelse och kunskap. Är kunskapen om platsen, barnet eller naturen det som är viktigast när det bedrivs undervisning ute? Jag tror att det är en kombination men att som Thulin och Jonsson (2018) beskriver så är det viktigt att inta ett barnperspektiv för att över huvud taget nå fram till barnet.

Mitt intresse är utemiljö och hur den används av barn och pedagoger. Jag tycker att det har framkommit i min studie att miljön är viktig och att pedagogerna försöker att undervisa med utgångspunkt i miljön samt barnens och pedagogernas intressen med läroplanens mål i fokus. Planerat eller oplanerat sker undervisning i stor skala under en dag i förskolans utemiljö och i dess kringliggande natur. I vissa kommuner idag, till exempel Malmö, använder man sig av en lekvärdesfaktor för att bedöma hur bra en miljö är för lek och hur säker den är, men i vilken miljö sker den mesta och kanske bästa undervisningen? Och hur pass medvetna är pedagogerna om detta? Att koppla bra miljöer till ett bra lärande är det rimligt? Eller påverkar pedagogens inställning till utevistelsen mer än miljön? Det här är frågor som jag gärna skulle titta mer på och som lockar i framtiden, då jag tror att det är viktiga frågor att få svar på.

12. Slutord

Jag hade en föreställning om att förskolor med en utomhuspedagogisk profil ligger i framkant när det gäller användandet av utomhusmiljön som pedagogisk resurs men även att de pedagoger som är verksamma där har gjort kopplingen mellan utevistelse och undervisning i utemiljö. Det här fick jag bekräftat i min studie och kan därmed konstatera att den föreställning jag hade var korrekt. Det bör dock betonas att jag inte kan säga något om inställningen till undervisning i utemiljö bland pedagoger som inte har någon erfarenhet av utomhuspedagogik då jag valt att inte ha någon jämförelsegrupp.

Att vistas ute för att lära och undervisa är en självklarhet för de förskolor jag gjort mina studier i och läroplanen är väldigt tydlig i att förskoleverksamhet ska vara både inne och ute och i varierande miljöer för att barnen ska kunna växla mellan olika aktiviteter (Skolverket, 2018). Många av de mål som finns i läroplanen handlar om naturvetenskap, kretslopp och hur vi påverkar vår miljö, hållbar utveckling. Det borde, enligt mig och den här studiens resultat, vara en självklarhet för varje förskola att barn lär bäst genom att vistas i den miljö där pedagogerna kan visa hur det de pratar om ser ut och fungerar. Det innebär att när pedagogerna pratar om kretsloppet i naturen så är det i naturen de ska vara för att barnen ska få den bästa förståelsen för ämnet. Den här studien har bekräftat att Deweys ord ”Learning by doing” och ”intelligent action” kan ses som både socialt och fysiskt relaterat som Szczepanski och Andersson (2015) menar. Genom att vistas med kunskapskällan, miljön, så blir det lättare att begripa och förstå det i sitt sammanhang.

Rummet/miljön är av betydelse men även pedagogens roll och hur pedagogen använder sig av miljön som finns. Jag har inte frågat om hur pedagogerna använder olika miljöer för undervisning, men kan höra att de söker upp den miljö som de känner att de behöver och att gården har stor betydelse för pedagogerna. Vid besöken jag var på ville pedagogerna gärna visa gården och berätta om den miljö de byggt upp men de berättade också om de miljöer de besökte utanför staketet. Att ta tillvara de olika miljöerna och årstiderna är viktigt för pedagogerna som vistas ute.

Att undervisa är något som gjorts i förskolan under lång tid men benämns som ett lärande. Det är intressant tycker jag att bara genom att föra in ett annat begrepp så väcks frågan om vad som egentligen sker i förskolan och på vilket sätt det görs. Skylten kan sättas upp på förskolorna ”Här sker förskolifierad undervisning!”

Referenslista

- Alatalo, T. (2017). Förskollärares och grundskollärares uppfattningar om undervisning och lärande i förskoleklass. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 22(1-2), 79-100.
- Billig, M. (1988). *Ideological dilemmas: a social psychology of everyday thinking*. London: Newbury Park, Calif.
- Björklid, P. (2005). *Lärande och fysisk miljö: En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2. uppl.). Malmö: Liber.
- Calder, B. J. (1977). Focus groups and the nature of qualitative marketing research. *Journal of Marketing Research*, 14(3), 353-364.
- Dahlgren, L. O. (2007). Om boklig bildning och sinnlig erfarenhet. I L. O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid, A. Szczepanski (Red.) *Utomhuspedagogik som kunskapskälla. Närmiljö blir lärmiljö*. (39-53). Lund: Studentlitteratur.
- De Laval, S., & Åkerblom, P. (2013). Hur kan noll kvadrat kallas tillräckligt stort. I De Laval, S. (Red). *Skolans och förskolans utemiljöer, Kunskap och inspiration till stöd vid planering av barns utemiljö*. Stockholm: Skolhusgruppen, Movium och Arkus.
- Dewey, John (2004). *Individ, skola och samhälle*. Stockholm: Natur och kultur.
- Dewey, John (2005). *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Daidalos.
- Doverborg, E., Pramling, N., & Pramling Samuelsson, I. (2013). *Att undervisa barn i förskolan*. Stockholm: Liber.
- Friluftsförbundet. (2007). *I Ur och Skur, Grundbok för Friluftsförbundet I Ur och Skurverksamhet*. Stockholm: Friluftsförbundet.
- Fägerstam, E. (2012). *Space and Place, Perspectives on outdoor teaching and learning*. (Doktorsavhandling, Linköpings universitet, institutionen för beteendevetenskap och lärande). Från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:551531/FULLTEXT01.pdf>
- Grahn, P., Mårtensson, F., Lindblad, B., Nilsson, P. & Ekman, A. (1997) *Ute på dagis: Hur använder barn daghemsgården? Utformningen av daghemsgården och dess betydelse för lek, motorik och koncentrationsförmåga*. Alnarp: Movium förlag. Stad & Land nr 145, Alnarp.
- Hartman, S., Lundgren, U. P., & Hartman R. M. (2004). Inledning. I *Individ, skola och samhälle*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Hildén, E., Löfdahl Hultman, A., & Bergh, A. (2018). Undervisning från svenska förskolechefers perspektiv: Spänningar mellan förväntningar och erfarenheter. *Barn*, 36(3-4), 147-162. Från <https://www.ntnu.no/ojs/index.php/BARN/issue/view/294>

- Ipsonius, B. (2017). *Att skapa plats för barns lek i förskolans utomhusmiljö*. (Masteruppsats, Linköpings universitet, institutionen för beteendevetenskap och lärande). Från <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:1087592/FULLTEXT01.pdf>
- Johansson, E., & Pramling Samuelsson, I. (2006). *Lek och läroplan: Möten mellan barn och lärare i förskola och skola*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Jonsson, A., Williams, P., & Pramling Samuelsson, I. (2017). Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare. *Forskning om undervisning och lärande*, 5(1), 90–109.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2017). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lillemyr, O.F. (2002). *Lek - upplevelse – lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber AB
- Lindblad, B. (1993). *Skolgården - barnens frirum, studie av en skolgårdsmiljö betraktad ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv*. SB:58. Gävle: Meyer Information & Förlag.
- Lindgren Eneflo, E. (2014). *Dokumentationens dilemma: Förskollärare samtalar om pedagogisk dokumentation*. (Licentiatuppsats nr 17 i Pedagogiskt arbete, Umeå universitet, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap). Från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:763971/FULLTEXT01.pdf>
- Lindström, C. (2018). *Vad är undervisning?: Om erövring av undervisningsbegreppet i förskolan*. (Magisteruppsats, Karlstad universitet, Institutionen för pedagogiska studier). Från <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1221428/FULLTEXT01.pdf>
- Moss, P. 2008. What future for the relationship between early childhood education and care and compulsory schooling? *Research in Comparative and International Education*, 3(3), 224–234. <http://dx.doi.org.e.bibl.liu.se/10.2304/rcie.2008.3.3.224>
- Mårtensson, F. (2004). Landskapet i leken: En studie av utomhuslek på förskolegården. (Doktorsavhandling, SLU Alnarp. Institutionen för landskapsplanering). Från <https://pub.epsilon.slu.se/803/1/Fredrika20050405.pdf>
- Norén-Björn, E. (1983). *Arbeta-Leka-Lära: kompletterande material till Pedagogiskt program för förskolan*. Stockholm: Liber förlag.
- Olsen, H. (2013). Creating and enriching quality and safe outdoor environments. *Dimensions of early childhood*, 41(3), 11-17.
- Paget, S., & Åkerblom, P. (2003). Från rastyta till pedagogiskt rum. I S. Selander. (Red.), *Kobran, nallen och majjen* (245-260). Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Ring, E., & O'Sullivan, L. (2018). Dewey: A Panacea for the 'schoolification' epidemic. *Education 3-13*, 46(4), 402-410.

Sæbbe, P-E., & Pramling Samuelsson, I. (2017). Hvordan underviser barnehagelærere? Eller gjør de ikke det i barnehagen? *Tidskrift for nordisk barnehageforskning, Nordic Early Childhood Education Research Journal*. 14(7), 1-15.

SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Sheridan, S., Sandberg, A., & Williams, P. (2015). *Förskollärarkompetens i förändring*. Lund: Studentlitteratur.

Simmons-Christenson, G. (1997). *Förskolepedagogikens historia*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Skolinspektionen. (2016). Förskolans pedagogiska uppdrag. Dnr: 2015:5671. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket. (1998). Läroplan för förskolan, Lpfö 98. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Skolverket. (2018). Läroplan för förskolan, Lpfö18. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Stensmo, C. (2007). *Pedagogisk filosofi*. Lund: Studentlitteratur.

Szczepanski, A. (2007). Uterummet - ett mäktigt klassrum med många lärmiljöer. I L. O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid, A. Szczepanski (Red.) *Utomhuspedagogik som kunskapskälla. Närmiljö blir lärmiljö*. (9-33). Lund: Studentlitteratur.

Szczepanski, A. (2013). Utomhusbaserat lärande och undervisning. I S. De Laval (Red). *Skolans och förskolans utemiljöer: Kunskap och inspiration till stöd vid planering av barns utemiljö*. (s.25-32). Stockholm: Skolhusgruppen, Movium och Arkus.

Szczepanski, A., & Andersson, P. (2015). Perspektiv på plats- 15 professorers uppfattningar av platsens betydelse för lärande och undervisning utomhus. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 20 (1-2), 127-149. Från <http://liu.divaportal.org/smash/get/diva2:812470/FULLTEXT01.pdf>

Thulin, S., & Jonsson, A. (2018). Undervisning i förskolan: Om möjligheter att integrera förskolans bildningsideal med nya uppdrag. I C. Eidevald & I. Engdahl. (Red). *Barn 3-4* (95-108). Heimdal: Norsk senter for barneforskning.

Vetenskapsrådet. (2010). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm; Elanders Gotab. Från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Änggård, E. (2014). *Ett år i ur och skur: utomhuspedagogik i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Introduktion

Jag heter Anders Ohlsson och jag gör just nu en studie för min magister i Linköping inom utbildningsvetenskap pedagogiskt arbete med inriktning mot yngre barns lärande.

Syftet med studien är att utreda begreppet undervisning och hur man använder utevistelsen som en lärsituation.

Jag kommer att spela in hela vårt samtal som beräknas hålla på i cirka 45 minuter. Det som sägs under samtalet är konfidentiellt och anonymt och det är viktigt att allas synpunkter kommer fram. Prata inte i mun på varandra då det kan vara svårt att uppfatta vad som sägs när jag sedan ska transkribera det som sägs. Min roll i samtalet är mest att lyssna men jag kommer att ge er några frågor under samtalets gång. Jag vill att ni var och en först presenterar er med namn, ålder och vilken utbildning ni har. Finns någon fråga innan vi börjar?

Frågor för Fokusgruppsintervjuer

- Beskriv en typisk utevistelsesituation hos er.
- Har ni nedskrivna mål för utevistelsen? om ni har det hur har ni tagit fram dem?
- Vad tycker ni att undervisning är?
- När sker undervisning ute? Beskriv några situationer
- Hur sker undervisning utomhus? Vilken är er roll, hur agerar ni?
- Undervisar man de större barnen mer än de små?
- Anser ni att ni är medvetna om när ni undervisar ute?
- Vilken är skillnaden mellan utbildning och undervisning?
- **Jag kommer snart att avsluta det här samtalet faktiskt och jag skulle bara vilja gå laget runt nu och höra. Nu när vi har haft det här samtalet har det kommit nya tankar om undervisning då eller känner du att allt som har sagts här det har jag tänkt på förut? Hur känner ni?**
- Har det här samtalet förändrat er syn på undervisning?